

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA
V PLZNI
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Trestná činnost související s činností jednotek požární
ochrany**

Ondřej Michalík

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Ondřej MICHALÍK
Osobní číslo: R18M0255P
Studijní program: M6805 Právo a právní věda
Studijní obor: Právo
Téma práce: Trestná činnost související s činností jednotek požární ochrany
Zadávací katedra: Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Bezpečnostní systém ČR, jednotky požární ochrany
3. Trestné činy na úseku požární ochrany
4. Vyšetřování trestných činů související s požární ochranou
5. Trestné činy související s požáry
6. Trestné činy související s dopravní nehodou
7. Aplikační příklady
8. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-576-0.

JELÍNEK, Jiří. Kriminologie. Praha: Leges, 2021. Teoretik. ISBN 978-80-7502499-2.

KONRÁD, Zdeněk, Viktor PORADA, Jiří STRAUS a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2021. ISBN 978-80-7380-8594.

CHMELÍK, Jan. Dopravní nehody. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-211-0.

PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1.

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400428-5.

VAVERA, František a Jakub ŠKODA. Ohledání místa činu v souvislosti s činností IZS. Praha: MV generální ředitelství HZS ČR, 2020. ISBN 978-80-7616-078-1.

VAVERA, František. Podmínky požární bezpečnosti při provozu komínů, kouřovodů a spotřebičů paliv: (právní úprava). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-420-6. ZPĚVÁK, Aleš. Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-199-8.

GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M. Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: 28. března 2022

Termín odevzdání diplomové práce: 31. března 2023



JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan



Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

Čestné prohlášení

„Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Trestná činnost související s činností jednotek požární ochrany“ vypracoval samostatně, pod dohledem vedoucího diplomové práce a za použití řádně uvedených zdrojů a literatury.“

V Plzni , březen 2023

.....

Ondřej Michalík

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. JUDr. Mgr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M za vstřícný přístup při vytváření diplomové práce, a ochotu poradit. Dále své rodině za podporu, kterou mi poskytují již od dětství a svým přátelům, kteří mi byli oporou během vysokoškolských studií.

1. Úvod

Tato diplomová práce se zabývá kriminalitou, se kterou se setkávají jednotky požární ochrany při jejich činnosti. Cílem práce je charakterizovat a analyzovat trestné činy, které vyžadují zásah jednotek požární ochrany a při kterých jednotky požární ochrany organizují preventivní, záchranné a likvidační činnosti.

Touto problematikou se zabývám zejména z osobního vztahu k jednotkám požární ochrany, jelikož jsem členem JSDHO již 7 let. Za tu dobu jsem absolvoval přes 200 výjezdů, od těch méně závažných, přes požáry velkého rozsahu a dopravní nehody s následkem smrti. Dále se domnívám, že nejen oblast požární ochrany, ale i oblast bezpečnostního systému je v rámci studia na právnických fakultách stále nedocenenou oblastí, a to i přes významnou roli, která zasahuje do různých oblastí práva. Ve správním právu se projevuje například posuzováním požárního nebezpečí v rámci staveb. Bezpečnostní a ozbrojené sbory jsou vykonavateli veřejné správy a často zasahují do práv díky správní činnosti. V trestním právu hraje významnou roli skutečnost, že požární vyšetřovatelé se přímo podílí na stanovení příčin vzniku požárů. Tím jasně definují postup orgánů činných v trestním řízení. Nejen hasiči, ale také příslušníci ostatních složek IZS mají nepřímo významnou roli při kvalifikaci trestných činů. I když se tato problematika z mého pohledu řeší velmi málo, jsou to nejčastěji záchranné složky, které svou odbornou pomocí mohou přispět k záchraně života a majetku. Tím pomáhají k jiné kvalifikaci trestného činu, protože například trestný čin usmrcení z nedbalosti může být díky zásahu složek IZS pouze trestným činem ublížení na zdraví z nedbalosti.

1.1. Členění diplomové práce

Diplomová práce je členěna na 6 kapitol. První kapitola je věnovaná bezpečnostnímu systému České republiky. V této kapitole se primárně zaměřuji na bezpečnostní systém, který přímo souvisí s diplomovou prací. Definuji postavení jednotek požární ochrany v rámci bezpečnostního systému, popisuji jednotlivé související aspekty a stanovuji jejich postavení, co se týče vyšetřování trestných činů.

Druhá až čtvrtá kapitola je věnovaná trestným činům na úseku požární ochrany. Tuto oblast jsem rozdělil na tři kapitoly. Ve druhé kapitole se věnuji oblasti požární ochrany, kde se konkrétně zaměřuji na charakteristiku požární ochrany a její prvky, dále na vztahy přestupku s trestnými činy v úseku požární ochrany. V rámci této kapitoly se také věnuji trestným činům,

kteřé souvisí s výkonem požární ochrany. Ve třetí kapitole popisují kriminalistické části této oblasti. Zaměřují se na vyšetřování požárů, poté na typické stopy, na jejich vyhledávání a zajišťování, ale mimo jiné i na osoby, které se na vyšetřování podílí. Dále charakterizují jednotlivé orgány, které se na vyšetřování podílí. Čtvrtá kapitola je věnována úmyslným trestným činům, tedy žhářství. V této kapitole stanovují nejčastější důvody žhářství, analyzují jejich původ a specifika.

Pátá kapitola je věnována trestným činům v dopravě. Zaměřují se zejména na stanovení pojmu „dopravní nehoda“, dále na jednotlivé trestné činy související s dopravními nehodami a následně stopám, které jsou pro dopravní nehody typické.

V sedmé kapitole se věnují aplikačním případům, na kterých lze ukázat jednotlivé dílčí aspekty takových trestných činů.

1.2. Metodologie

Ve své práci vycházím z několika metod výzkumu. Jelikož se diplomová práce zaměřuje nejen na trestněprávní pohled, ale i kriminalistický, je vhodné v jednotlivých částech využívat různé metody výzkumu.

Trestněprávní části diplomové práce využívám zejména metodu analýzy, která je žádoucí při analýze jednotlivých znaků trestných činů. V rámci analytické metody se zabývám zkoumáním jednotlivých znaků, například chráněným objektem nebo stanovením pachatele trestného činu, případně zvláštními znaky pachatelů a jejich jednání.

Ve své práci využívám taktéž metodu analogie. Ta je užitečná zejména při práci s trestnými činy jako je ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví a zabití. Je zřejmé, že tyto trestné činy se liší svým následkem, avšak v jednání se neliší.

1.3. Literatura

V diplomové práci vycházím z literatury odborníků na trestní právo a kriminalistiku. I přesto, že má práce podobu převážně trestněprávní charakteru, je zaměřená na trestní činnost spojenou s činností JPO. Proto využívám nejen trestněprávní literaturu, ale také literaturu z oblasti krizového řízení, díky níž lépe analyzují bezpečnostní systém České republiky a postavení jednotlivých složek IZS. Dále vycházím z literatury, která je věnována technickému zaměření, konkrétně na získávání poznatků v místě vyhledávání a zajišťování stop ve specifických oblastech, jako jsou požářiště a místa dopravních nehod.

Trestná činnost na úseku dopravních nehod a požární ochrany je oblastí typickou pro 20. a 21. století. Z tohoto důvodu vycházím zejména z platné právní úpravy, kterou porovnávám s již neplatnou právní úpravou.

Ve své práci pracuji převážně s českými zdroji. Je to dáno zejména specifickou oblastí, která je v každé zemi jiná. Pokud ve své práci pracuji se zahraničními zdroji, jde spíše o organizační část daného sboru než o právní úpravu jako takovou.

V neposlední řadě také čerpám z judikátů. Judikaturu využívám zejména v oblasti požární ochrany, kde chybí komentáře k zákonu a další literatura.

Má práce je zaměřená na činnost JPO, z tohoto důvodu také pracuji se zdroji, které jsou poměrně neobvyklé. U JPO však představují důležitou úlohu, zejména v souvislosti se vzděláním. Jedná se o bojové řady, řady výkonu služby, které vydává Generální ředitelství HZS ČR. Mimo odbornou literaturu využívám internetové zdroje publikované na úseku PO.

2. Bezpečnostní systém České republiky

„Zajištění svrchovanosti a územní celistvosti České republiky, ochrana jejích demokratických základů a ochrana životů, zdraví a majetkových hodnot je základní povinností státu.“¹

Z ustanovení vyplývá, že ochrana životů, zdraví a majetku je jedním z hlavních úkolů státu. Každý stát vytváří svůj vlastní bezpečnostní systém, čímž chrání jednotlivé hodnoty. Bezpečnostní systémy se liší v každém státě, protože jejich principy vychází nejen z historického vývoje, ale také z velikosti státu, zřízení a potřebě reagovat na mimořádné události velkého rozsahu. Můžeme tak pozorovat rozdíly v oblasti profesionálních a bezpečnostních sborů nebo v působnosti zřizovatelů. Mohou vznikat jednotné sbory, ke kterým patří Policie České republiky (dále jen „PČR“). Dále naopak existují sbory, které jsou podřízeny územním samosprávním celkům. Typickým příkladem jsou hasičské sbory ve Spojených Státech Amerických, které jsou zřizovány městy. Jednotlivé typy mají své výhody i nevýhody. Výhoda spočívá ve zřizování na místních úrovních a jejich možnost reagovat na individuální potřeby a specifika oblasti. Nevýhodou jsou například odlišné podmínky pro hasiče v jednotlivých státech.

¹ §1 zák.č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky

2.1. Bezpečnostní systém České republiky

„Bezpečnostní systém v ČR představuje právně zakotvený, hierarchický, vzájemně provázaný systém práv a povinností orgánů státní správy, samosprávy, soukromých subjektů a občanů vedoucí k zajištění bezpečnosti všech jeho součástí, a to bez ohledu na druhy hrozeb a jejich rozsah.“²

Za zajištění bezpečnosti odpovídají orgány státu, kterým byla svěřena působnost v dané oblasti. Jednotlivé složky se ve své působnosti prolínají, proto může při jedné mimořádné události dojít k zásahu více složek. Aby spolupráce těchto složek při společném zásahu byla co nejefektivnější a koordinovaná, vznikají mechanismy, které mají za cíl sjednotit podmínky zásahu a stanovit oblast působnosti. Za takový mechanismus můžeme považovat např. Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“).

2.1.1. Integrovaný záchranný systém

„Integrovaný záchranný systém (dále jen „IZS“) nelze chápat jako instituci, úřad, sbor, sdružení ani jako právnickou osobu. Jedná se o formu organizace práce s nástroji kooperace a vzorovými metodikami spolupráce.“³ Součástí IZS jsou na sobě nezávislé složky, které se podílejí na záchraně lidských životů a majetku, k jejichž ohrožení dochází při mimořádných událostech. Vzhledem k tomu, že mimořádné události jsou často komplexními událostmi, které vyžadují koordinovaný postup více složek, vytváří se vzorové metodiky spolupráce.

Vzhledem k tomu, že IZS není organizací, nemá přímé ředitelství nebo velení. *„Určitou institucí IZS se od roku 2004 staly operační a informační střediska, což jsou dispečerským způsobem organizovaná a nejmodernější technologií vybavená zařízení pro příjem a distribuci tísňových volání na jednotné evropské číslo tísňového volání 112.“⁴*

Hlavním právním předpisem činnosti IZS je zákon č. 239/2000 sb., Zákon o integrovaném záchranném systému (dále jen „zákon o IZS“). Tento zákon upravuje nejen pojem IZS, ale také stanovuje jednotlivé povinnosti ministerstev, ústředních orgánů a orgánů samosprávních celků na úseku IZS. Dále stanovuje jednotlivé složky IZS, jejich působnost a aktivaci, organizaci záchranných a likvidačních prací a práva a povinnosti FO a PO na úseku IZS.

² ŠIMAN, Jaromír a TALICHOVÁ, Martina. Bezpečnostní systém České republiky. In: hzscr.cz [online]. [cit. doplnit datum 2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/soubor/2-bezpecnostni-system-v-cr-pdf.aspx>

³ ZPĚVÁK, Aleš. Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-199-8. str.6

⁴ SKALSKÁ, Květoslava, Zdeněk HANUŠKA a Milan DUBSKÝ. Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-59-4. str.8

2.1.1.1. Složky Integrovaného záchranného systému

Složkami IZS se tak rozumí na sobě nezávislé složky, které se mohou lišit jednak v pozici zřizovatele, působnosti nebo v podobě pracovních vztahů. Jednotlivé složky IZS jsou stanovené § 4 zákona o IZS, který je rozděluje na složky základní a ostatní.

„Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou Hasičský záchranný sbor České republiky 2) (dále jen "hasičský záchranný sbor"), jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, 3) poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky.“⁵

„Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, 4) havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání (§ 21).“⁶

2.1.1.2. Jednotky požární ochrany

Jednotky požární ochrany (dále jen „JPO“) jsou souhrnným pojmem, který označuje několik druhů jednotek. Ty se liší nejen zřizovatelem, ale také organizační strukturou, pracovním vztahem ke zřizovateli a zařazením do plošného pokrytí. Plošným pokrytím se rozumí *„rozmístění jednotek požární ochrany na území kraje a hlavního města Prahy.“⁷* Do plošného pokrytí se nezařazují všechny jednotky, takové jednotky se označují jako JPO N. Mezi ty patří některé JSDHO a JSDHP.

Jednotky se dělí na JPO s místní a územní působností, za JPO s místní působností jsou považovány jednotky JPO IV, JPO V, JPO VI, místní působností je myšleno organizování zásahových prací pouze v katastru či areálu zřizovatele. Oproti tomu jednotka *„s územní působností zasahující i mimo území svého zřizovatele.“⁸*

⁵ §4 odst.1, 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

⁶ §4 odst.2, 239/2000 Sb. Zákon o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

⁷ §1 odst.1. Vyhláška č. 247/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

⁸ Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků str.3

Kategorie	JPO I	JPO II	JPO III	JPO IV	JPO V	JPO VI
Počet JPO	246	244	1403	76	4585	100
Počet členů	7 575	5 235	25 753	2 376	48 225	1022 ⁹
Zkratka	HZS ČR	JSDHO	JSDHO	HZSP	JSDHO	JSDHP
Zřizovatel	HZS ČR	Obec	Obec	Podnik	Obec	Podnik
Doba výjezdu	2 minuty	5 minut	10 minut	2 minuty	10 minut	10 minut
Působnost	Územní	Územní	Územní	Místní	Místní	Místní
Pracovní poměr	Příslušník HZS ČR	Zaměstnanec města	Zaměstnanec města	Zaměstnanec podniku	Zaměstnanec města	Zaměstnanec podniku

*tabulka č.2 ukazující základní rozdíly JPO

2.1.1.2.1. Hasičský záchranný sbor

*HZS ČR je jediným neozbrojeným bezpečnostním sborem v rámci množiny veřejných sborů.*¹⁰ HZS ČR byl zřízen za účelem ochrany života, zdraví a majetku obyvatelstva, zejména v provádění preventivních, záchranných a likvidačních činností, které souvisí s požáry a jinými mimořádnými událostmi způsobenými nejen přírodními jevy, ale také činností člověka, například průmyslové havárie. Ačkoliv se o HZS ČR zmiňuje zákon č.133/1985 Sb. Zákon o požární ochraně (dále jen „zákon o PO“), je hlavním právním předpisem upravující HZS ČR, zákon č.320/2015 Sb. Zákon o HZS ČR, (dále jen zákon o HZS ČR“).

HZS ČR je tvořena generálním ředitelstvím (dále jen „MV-GŘ HZS ČR“), HZS kraje, záchranným útvarem HZS ČR (dále jen „ZÚ HZS ČR“) a školou.

V čele **MV-GŘ HZS ČR** stojí generální ředitel HZS ČR, který je podřízený ministrovi vnitra. *V jeho přímé podřízenosti jsou náměstci generálního ředitele, ředitelé HS krajů, vedoucí oddělení kontroly MV-GŘ HZS ČR, tisková mluvčí MV-GŘ HZS ČR a velitel Útvaru ochrany Pražského hradu.*¹¹ HZS ČR je součástí ministerstva vnitra a plní úkoly ministerstva na úseku požární ochrany, nouzového plánování, ochrany obyvatelstva, IZS a krizového řízení.

HZS kraje je organizační složkou. Působnost HZS kraje je shodná s územním obvodem vyššího územního celku. Celkový počet HZS kraje je 14. V čele HZS kraje stojí ředitel. HZS kraje je složen z územních odborů. „*Územní odbory se dále dělí na pracoviště a jednotlivé požární stanice.*“¹² Místní působnost územních odborů je stanovena ředitelem HZS kraje.

⁹ VLČEK, Vladimír. BILANČNÍ TISKOVÁ KONFERENCE HZS ČR ZA ROK 2022. In: hzscr.cz [online] 18. 1. 2023. [cit. doplnit datum 2023]. Dostupné z <https://www.hzscr.cz/clanek/bilancni-tiskova-konference-hzs-cr-za-rok-2022.aspx>

¹⁰ VAVERA, František. Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017. ISBN 978-80-87544-65-5.str.19

¹¹ VAVERA, František. Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017. ISBN 978-80-87544-65-5. str.22

¹² <https://www.hzscr.cz/clanek/organizacni-slozky-organizacni-struktura-organizacni-struktura.aspx>

Ačkoliv územní odbory často kopírují okresy, mohou se jednotlivé územní odbory napříč kraji lišit. HZS Praha není na územní odbory členěna.

Záchranný útvar je speciálně určený útvar, který je členěn na tři záchranné roty v Hlučíně, Jihlavě a Zbirohu. ZÚ HZS ČR poskytuje podporu zasahujícím hasičům za pomoci speciální techniky. Mezi ně patří zemní stroje, vysokokapacitní cisterny nebo nákladní a vyprošťovací automobily. Součástí ZÚ HZS ČR je kynologická skupina nebo skupina dělostřelců.

„Škola je vzdělávací a výcvikovou institucí. Jejímž úkolem je příprava odborníků s vyšším odborným vzděláním v oboru prevence rizik, záchrannářství, prohlubování a ověřování odborné způsobilosti příslušníků HZS ČR, a i výcvik a vzdělávání v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva a krizového řízení.“¹³

Služební poměr členů HZS ČR upravuje Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů. Občanští zaměstnanci se řídí předpisy pracovního charakteru, čímž je zákoník práce.

2.1.1.2.2. Hasičský záchranný sbor podniku

HZSP je druhem JPO, která je zřizována právnickými osobami, zejména pak v podnicích a firmách se zvýšeným nebezpečím vzniku požáru nebo jiné mimořádné události. HZSP je primárně určeno k zásahům uvnitř a pro potřeby zřizovatele. Není ovšem vyloučeno, aby jednotka HZSP zasahovala i mimo areál zřizovatele. O zřízení jednotky HZSP rozhoduje Hasičský záchranný sbor České republiky, a to na základě posouzení míry rizika.

Osoby zařazené do jednotky jsou zaměstnanci zřizovatele (HZSP Škoda – zaměstnanec Škoda Auto). Ti danou činnost vykonávají na hlavní poměr. Tím se liší od příslušníků HZS, kteří jsou ve služebním poměru. Zaměstnanci vykonávají službu ve 4 směnách, kdy každá směna trvá 12 hodin. HZSP zajišťuje výjezd předem určeného počtu techniky do dvou minut od vyhlášení výjezdu.

HZSP se primárně zřizuje v podnicích soukromého sektoru, není ovšem vyloučeno, aby jednotku HZSP zřídila organizační složka státu. Pro potřeby Správy železnic (dále jen „SŽDC“) byl zřízen HZSP SŽDC, který je členěn na 12 JPO a je primárně určen k zásahům na železnici. V případě společného zásahu v areálu zřizovatele má velitel HZSP právo přednosti velení. Je to dáno nejen znalostí areálu, ale také specifickým zaměřím, výcvikem a oprávněním

¹³ VAVERA, František. Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017. ISBN 978-80-87544-65-5. str.29

např. „jednotka HZS SŽDC je oprávněna provést zajištění vypnutého stavu trakčního vedení (tzv. zkratování)“¹⁴

Hasiči zařazení do jednotky HZSP nemají hodnostní označení, jako mají příslušníci HZS ČR. Pro stanovení vztahů podřízenosti a nadřízenosti se stanovuje tzv. funkční označení, to označuje funkční zařazení v jednotce – velitel jednotky, velitel směny, hasič.

HZSP je jednotkou s místní působností, to znamená, že zasahuje v areálu zřizovatele. Není ovšem vyloučeno, aby zasahovala i mimo areál. K tomuto se přistupuje s ohledem na dojezdové časy jednotek HZS ČR tak, aby byla zajištěna efektivnost zásahu. Například jednotka hasičů z jaderné elektrárny Dukovany, která v roce 2021 absolvovala celkem 51 výjezdů mimo areál elektrárny.¹⁵

2.1.1.2.3. Jednotka SDH podniku

Jednotka SDH podniku (dále jen „JSDHP“) je jedním z druhů jednotek PO, která je určena k zajišťování požární ochrany v rámci působnosti svého zřizovatele. JSDHP zřizují ty osoby u kterých, tak stanoví příslušné HZS kraje a u kterých není povinnost zřídit HZSP. K 1.1.2022 bylo v ČR zřízeno celkem 100 JSDHP s celkovým stavem 1022 členů.¹⁶

Členský status je upraven se zaměstnanci podniku, ti vykonávají činnost, pro kterou byli přijati např. strážný, operátor výroby. V případě vyhlášení výjezdu JSDHP jsou povinni se dostavit do zbrojnice k výjezdu. Tento poměr je upraven v pracovní smlouvě se zaměstnavatelem, kdy je přímo stanovena povinnost vykonávat službu v jednotce.

JSDHP je jednotkou dobrovolnou, i přesto, může podnik ustanovit hasiče, kteří tuto profesi vykonávají jako svojí hlavní pracovní činnost. Z praxe můžeme pro ukázkou využít příkladu JSDHP Škoda Vrchlabí. V závodě Škoda ve Vrchlabí je zřízena jednotka SDHP, ta zaměstnává v každé směně velitele a dva hasiče v případě potřeby mohou využít služby dalších 11 pracovníků, kteří jsou zařazení do jednotky.

¹⁴ Bojový řád jednotek požární ochrany – zásah pod trakčním vedením, metodický list 5S str.1

¹⁵ <https://www.pozary.cz/clanek/264398-hasici-v-jaderne-elektrarne-dukovany-slouzi-uz-40-let-zasahuji-i-v-blizkem-okoli/>

¹⁶ VLČEK, Vladimír. BILANČNÍ TISKOVÁ KONFERENCE HZS ČR ZA ROK 2022. In: hzscr.cz [online] 18. 1. 2023. [cit. doplnit datum 2023]. Dostupné z <https://www.hzscr.cz/clanek/bilancni-tiskova-konference-hzs-cr-za-rok-2022.aspx>

Jednotka SDHP je jednotkou s místní působností, to znamená, že zasahuje zejména v areálu svého zřizovatele. V případě zásahu v areálu „*má právo přednostního velení velitel jednotky SDH podniku.*“¹⁷

2.1.1.2.4. Vojenská hasičská jednotka

Zvláštním druhem jednotky PO je Vojenská hasičská jednotka (dále jen „VHJ“), ta je zřizována ministerstvem obrany jejichž systém je položen obdobně jako HZSP a JSDHP, jejím úkolem za zabezpečit úkoly JPO v útvech, zařízeních a dalších objektech, které spravuje ministerstvo obrany.

Typicky se s VHJ můžeme setkat ve vojenských újezdech například VHJ Boletice, která je podřízena náčelníkovi SOVZ¹⁸. Na VHJ se vztahují podmínky obdobně jako na HZSP, jedná se například o povinnost vyjet do dvou minut atd, ale také v podobě rozložení směn.

Od VHJ je nutné oddělit ty části jednotlivých útvarů, kteří jsou určeni k záchranným a likvidačním činnostem, do roku 2009 byli součástí AČR útvary přímo určené k záchranným činnostem tím byl např. 157. Záchranný Prapor Hlučín. Tento útvar nebyl VHJ, ale samostatným útvarem.

VHJ se obvykle zřizuje u těch útvarů u kterých je vysoká míra rizika nehody, požáru nebo jiné technické události. S VHJ se tak můžeme setkat například na letištích – VHJ Kbely, nebo VHJ Jince, kde je velké nebezpečí vzniku požáru při výcviku dělostřelectva.

Členy VHJ jsou zpravidla vojáci z povolání a vztahují se na ně právní předpisy vojáků z povolání. Členy mohou být ovšem i civilní zaměstnanci např. v administrativní části jednotky.

2.1.1.2.5. Jednotka sboru dobrovolných hasičů

S celkovým počtem 6 232 jednotek a 79 213 hasičů jsou jednotky sboru dobrovolných hasičů (dále jen „JSDHO“) největší JPO.

JSDHO jsou zřizovány obcemi na základě zákona o PO. Jednotlivé jednotky SDHO se liší na tři kategorie JPO II, JPO III a JPO V. Kategorie určuje HZS kraje po posouzení požárního rizika v obci. Jednotky PO se liší podmínka výkonu služby. Zřizovatelem JSDHO je obec.

¹⁷ HANUŠKA, Zdeněk. Organizace a řízení zásahu. 2. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2008. ISBN 80-86111-46-6. str.6

¹⁸ Středisko obsluhy výcvikových zařízení

JSDHO zpravidla zabezpečují výjezd jednoho, nebo dvou družstev (JPO II/1, JPO III/2). Pro jednotky kategorie JPO II a JPO III může HZS kraje stanovit speciální předurčení např. předurčení na zásah u dopravních nehod.

- a) JPO II - „*Jednotka SDH obce, s územní působností zpravidla do 10 minut jízdy z místa dislokace*“¹⁹ JPO II jsou zřizovány zpravidla v obcích nad 1000 obyvatel. JPO II zajišťují nepřetržitou pohotovost jednoho, nebo dvou družstev. Pohotovost je vykonávána buď z domova, existují ovšem jednotky, které mají tak vysokou vytiženost, že zajišťují pohotovost na požární zbrojnici.
- b) JPO III – Jednotka s územní působností, která zajišťuje výjezd do 10 minut od vyhlášení poplachu
- c) JPO V – Jednotka s místní působností, která zajišťuje výjezd do 10 minut od vyhlášení poplachu.

*„Členem JSDHO se může stát osoba starší 18 let. Členové jednotek mají obvykle uzavřen pracovně právní vztah (pracovní poměr, dohoda o provedení práce, dohoda o pracovní činnosti) nebo jinou smlouvu o členství v jednotce, která nezakládá pracovně právní vztah, pouze vztah člena k jednotce SDH obce.“*²⁰

Od JSDHO je potřeba odlišit sbor dobrovolných hasičů (dále jen „SDH“), který je zapsaným spolek působícím na úseku požární ochrany a sportu, který je pobočným spolkem Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska.(dále jen „SH ČMS“). Jeho členové nemusí být členem JPO, pro svoji činnost však užívají např. pracovní stejnokroj a často tak ze strany veřejnosti dochází k záměně jednotlivých organizací.

2.1.1.3. Základní složky IZS

2.1.1.3.1. Zdravotnická záchranná služba

Zdravotnická záchranná služba (dále jen „ZZS“) není jednotně řízený sbor, jako například HZS ČR, nebo PČR. ZZS je příspěvkovou organizací, kterou zřizuje příslušný vyšší územní celek, tedy kraj. V České republice tak existuje celkem 14 ZZS, například ZZS

¹⁹ Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků str.3

²⁰ Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků str.3

Královehradeckého kraje, ZZS Praha. Účelem ZZS je poskytování „především přednemocniční neodkladné péče“.²¹

Výjezdové skupiny se dělí na RLP – tedy rychlou lékařskou pomoc, to je posádka, ve které je přítomen lékař a RZP, tedy Rychlou Záchranou posádku, ve které je přítomen záchranář a řidič, popř. řidič záchranář.

ZZS vytváří plošné pokrytí kraje svými výjezdovými skupinami. Stejně jako u HZS ČR je pro pokrytí rozhodný dojezdový čas. Ten je stanoven na 20 minut od vyhlášení výjezdu posádky od OPIS, a to po celém území kraje²², tento dojezdový čas je tak obdobný jako například u HZS ČR.

Zdravotníci záchranáři, lékaři a ostatní zaměstnanci ZZS jsou v pracovním poměru ke zřizovateli. Pro členy ZZS tak absentují výhody plynoucí z příslušnosti k bezpečnostním sborům jako je například výsluhový příspěvek, nebo statut úřední osoby.

2.1.1.3.2. Policie České republiky

PČR je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, jejímž úkolem je chránit bezpečnost osob, jejich majetek a zajišťovat veřejný pořádek. PČR působí na celém území České republiky. PČR tvoří policejní prezidium včele s policejním prezidentem, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství a útvary zřízené v rámci krajského ředitelství.

Trestní řád považuje orgány PČR za orgán činný v trestním řízení (dále jen „OČTR“), tím je stanoveno oprávnění PČR provádět vyšetřování trestných činů. Existují ovšem situace mimo působnost PČR, kdy jednotlivé orgány nahrazují složky jiného sboru. Těmito situacemi jsou zejména šetření generální inspekcí bezpečnostních sborů (dále jen „GIBS“) „*Generální inspekce je příslušná, pokud jde o všechny trestné činy příslušníků policie, Celní správy a Vězeňské služby nebo zaměstnance policie, a to bez ohledu na to, jakou má jejich trestná činnost souvislost s jejich prací. Dalšími policejními orgány jsou pověřené orgány BIS, Úřadu pro zahraniční styky a informace, Vojenského zpravodajství a Vojenské policie*“²³

²¹ ZPĚVÁK, Aleš. Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-199-8. str.16

²² Nutno přihlídnout k sjízdnosti vozovky a jiným okolnostem, proto za nepříznivého počasí může docházet k delšímu dojezdovému času, který je v souladu se zákonem.

²³ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022. [cit. 18.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)

3. Trestná činnost na úseku požární ochrany

V dnešní době představují požáry pouze 13,72 % z celkové zásahové činnosti JPO. Na druhou stranu je požární ochrana jednou ze základních oblastí činnosti JPO, zejména pak HZS ČR.

3.1. Požární ochrana

Požární ochrana představuje souhrn opatření, jejichž účelem je předcházení požárů a minimalizace následků spojená s požáry. Hlavním právním předpisem je zákon č.133/1985 Sb. Zákon o požární ochraně (dále jen „Zákon o PO“)

Zákon o požární ochraně je předpisem, který upravuje několik oblastí. Zákon o PO stanovuje základní povinnosti právnických a fyzických osob na úseku požární ochrany, provoz a revize spalinových cest, organizaci jednotek požární ochrany, postihy FO a PO a náhradu škody na úseku PO. Zákon o požární ochraně je předpisem obecným. V českém právním prostředí se můžeme setkat se zákony, jejichž úprava vychází ze zákona o PO, například zákon č.320/2015 Sb. Zákon o HZS ČR.

3.2. Povinnosti na úseku požární ochrany

Zákon o PO ukládá právnickým a fyzickým osobám povinnosti na úseku PO. Tím se rozumí jednání a organizace takových prvků, které snižují riziko vzniku požáru a minimalizují škody. Zákon přímo stanovuje jednotlivé povinnosti FO i PO a s tím spojené tresty za případné porušení těchto povinností.

Povinnosti PO a podnikajících FO vycházejí z § 5 zákona o PO. Mezi hlavní povinnosti patří označování místa příslušnými bezpečnostními značkami, udržování volné nástupní plochy pro IZS, zajištění volného přístupu k únikovým a nouzovým východům, k elektrickým a plynovým uzávěrům a přívodu vody, dále zajištění a udržování požární techniky a věcných prostředků požární ochrany, jako jsou například hasící přístroje. Mimo jiné pravidelně zajišťují kontrolu prvků požární ochrany včetně zajištění školení požární ochraně pro zaměstnance.

Povinnosti FO jsou zejména na obecné pravidla chování. Mezi takové patří například zákaz přivolat bezdůvodně jednotku požární ochrany, užívat barevné označení vozidel, lodí a letadel JPO, omezit a znemožnit užití nástupních ploch anebo zákaz provádění prací, které mohou vést ke vzniku požáru bez odborné způsobilosti k takové činnosti. Fyzické osoby mají taktéž povinnosti na úseku PO v souvislosti se správou vlastního majetku, zejména pak svého bydliště, kde jsou povinni zajistit přístup k rozvodným zařízením a uzávěru přívodu plynu, vody,

dodržovat podmínky PO v souvislosti s provozem tepelných, elektrických a plynových spotřebičů a zajistit kontrolu spalinových cest.

Osobní a věcná pomoc

Zákon o PO přímo stanovuje povinnost FO i PO pomoc při zdolávání požárů. **Osobní pomocí** se rozumí příspěvní osoby ke zdolání požáru. Za tuto pomoc může být považováno ohlášení požáru na OPIS kraje, provést nutné opatření k záchraně osob, v případě, že to lze, uhasit požár před příjezdem jednotek PO. Osoba může být povinna na výzvu velitele zásahu poskytnout osobní pomoc při zdolávání požáru. Pojem poskytnutí pomoci při zdolávání požáru na výzvu velitele zásahu není blíže řešen, a proto si pod ním lze představit velké množství činností. Pod tímto pojmem si ovšem nemůžeme představit činnost přímo související se specifickou činností JPO, tedy například situaci, kdy přijede na místo jednotka ve stavu 1+2 s chybějícím členem družstva, proto velitel vyzve jednoho z přihlížejících občanů, aby jim pomohl, zapůjčí mu zásahový oděv, dýchací přístroj a vyšlou ho do hořící budovy. Za osobní pomoc však může být považováno například situace kdy při lesním požáru, v lesním terénu, velitel zásahu vyzve místního obyvatele, aby se postavil na křižovatku a usměrňoval přijíždějící JPO správným směrem. Za **věcnou pomoc** se rozumí poskytnutí dopravních prostředků, zdrojů vody či věci potřebných pro zdolání požárů, které jsou poskytovány na výzvu velitele zásahu. Takovou věcnou pomocí může být například poskytnutí bazénu na zahradě jako zdroj vody, případně vypůjčení žebříku od souseda ke zdolání požárů. Zde je však nutné vzít v úvahu bezpečnost takových věcí. Vypůjčit si dřevěný žebřík k vedení zásahu na hořící střechnu může být ve výsledku nebezpečnější s ohledem na bezpečnost hasičů. Takovou pomoc nejsou povinni poskytnout ani PO a její zaměstnanci v případě, že by taková pomoc ohrozila důležitý provoz.

Zákon o PO stanovuje **podmínky náhrady škody a ušlého výdělku**. V případech, kdy dojde v souvislosti s věcnou a osobní pomocí ke škodě nebo potřebě náhrady ušlého výdělku, je možné zažádat o náhradu u místně příslušného HZS kraje v rámci jehož působnosti došlo k požáru, a to bez ohledu na trvalé bydliště osoby poskytující pomoc.²⁴

²⁴ Osoba ze Zlína, která poskytla pomoc v Praze kraji bude žádat o náhradu HZS Praha a to i v případě, že se již vrátila zpět do Zlína.

3.3. Postihy právnických osob a podnikajících fyzických osob

ZS ČR může při výkonu státního požárního dozoru ukládat pokuty. Výše pokut se výrazně liší, a to podle toho jakou míru rizika příslušná osoba provozuje. Veškeré důvody pro udělení pokuty upravuje část šestá, zákona o PO.

Jak vyplývá přímo ze zákona o PO, protiprávní jednání je většinou klasifikované jako přestupek. V souvislosti s požáry však dochází také k páčání trestných činů. Ty mohou být způsobeny buď z **nedbalosti**, tedy v případech, kdy pachatel opomenul důležitou povinnost vyplývající ze zákona o PO, následkem čehož došlo k naplnění znaků trestného činu, například trestného činu obecného ohrožení z nedbalosti. **Úmyslné trestné činy** jsou většinou spojené s podvody, mstou anebo jsou způsobené duševní poruchou v případě patologického žhářství. V souvislosti s požární ochranou se můžeme setkávat také s trestnými činy páchanými osobami působícími na úseku PO – hasiči, požárními techniky, ale také v souvislosti s násilím vůči těmto osobám.

3.4. Nedbalostní trestné činy na úseku PO

Nedbalostních trestných činů se dopustí ten, kdo opomene důležitou povinnost vyplývající z předpisů PO, následkem čehož vznikne požár, díky němuž dojde k naplnění skutkové podstaty TČ Kvalifikace trestného činu záleží na míře způsobeného následku. Jednání můžeme dělit na dvě skupiny. Tyto skupiny jsem zařadil zejména s ohledem na rozdělení jednotlivého jednání tak, abych byl schopen lépe analyzovat jednotlivé složky trestných činů.

Přímá činnost pachatele vychází z porušení určité podmínky při činnosti. Takovým jednáním může být například nesprávná manipulace s ohněm při svařování. Jedná se tak o situace, kdy dochází k protiprávnímu jednání v přímé souvislosti s činností pachatele, který porušil důležitou podmínku v bezpečnosti. S **opomenutím povinností** se můžeme setkat zejména v případech, kdy někdo v pořádku neudrží protipožární opatření (uzamknutí všech únikových vchodů, nedostatečný počet hasících přístrojů v bytovacím zařízení), v důsledku čehož dojde k protiprávnímu stavu. K TČ tak dojde v souvislosti s absencí důležitých prvků PO.

V souvislosti s požární ochranou můžeme pozorovat velké množství trestných činů, které jsou většinou spojené právě s jednáním z nedbalosti. V souvislosti s přímým jednáním tak může docházet například k trestnému činu ublížení na zdraví z nedbalosti (těžkému ublížení na zdraví z nedbalosti, usmrcení z nedbalosti). To je způsobeno zejména při různých pracích jako je například svařování. Jedním z nejzávažnějších trestných činů je obecné ohrožení z nedbalosti.

3.4.1. Obecné ohrožení z nedbalosti

Obecné ohrožení z nedbalosti je trestným činem. Aby takové ohrožení vzniklo, postačí vyvolat nebezpečí chráněnému zájmu, tím jsou u tohoto trestného činu osoby a majetek.

Přímo ze zákonné úpravy vyplývá, že tohoto trestného činu se dopustí ten, kdo zapříčiní požár, v jehož důsledku ohrozí život či některé osobě hrozí těžké ublížení na zdraví „*Vydáním lidí v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví ve smyslu znaků trestného činu obecného ohrožení podle § 272 odst. 1 tr. zák. se rozumí takové ohrožení nejméně sedmi osob.*“²⁵

S tímto trestným činem se často setkáváme při pracích s otevřeným ohněm u bytových jednotek nebo také v souvislosti s provozem činnosti PO a podnikajících fyzických osob například v oblasti ubytovacích služeb.

3.4.1. Pachatel

Pachatelem může být v základní skutkové podstatě kdokoliv. Pro případ, že se obecného ohrožení z nedbalosti dopustí osoba, která porušila důležitou povinnost vyplývající z jejího povolání nebo funkce uloženou podle zákona, bude se jednat o kvalifikovanou skutkovou podstatu podle odst.2 písm. b).

Za takovou osobu bude považován například revizní technik nebo kominík, který měl dbát na funkčnost a bezpečnost komínového tělesa. Pro příklad můžeme uvést usnesení Nejvyššího soudu sp. zn./č.j. 3 Tdo 815/2020-731, kde se projednávalo dovolání muže, který byl uznán vinným z přečinu obecného ohrožení z nedbalosti podle §273 odst.1, 2písm.b), odst.3 písm.b) tr.zákoníku, tím, že „*v revizní zprávě konstatoval, že spalinová cesta z hlediska bezpečného a spolehlivého provozu vyhovuje, tedy bez zjištění jakýchkoli nedostatků (včetně potvrzení, že vzdálenost hořlavých látek je dostatečná), ačkoli ve skutečnosti neověřil funkčnost spalinové cesty, která zjevně vykazovala řadu nedostatků, zejména byla zhotovena v rozporu s nedodržením potřebné vzdálenosti hořlavých materiálů od povrchu komínového pláště, bez technických výpočtů a zkoušek pro individuální komín.*“²⁶

3.4.2. Trestné činy spojené s osobami na úseku PO

Příslušníci HZS a členové dalších JPO jsou odpovědní za své jednání. Vzhledem k jednotné organizaci a nárocích na profesionalitu příslušníků HZS ČR se v dnešní době setkáváme

²⁵ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022[cit. 18.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn./č.j. 3 Tdo 815/2020-731

s minimem úmyslných trestných činů. Také členové ostatních JPO přispívají k vysoké míře důvěryhodnosti hasičů tím, že úmyslnou trestnou činnost nepáchají. Přesto však z minulosti můžeme pozorovat páchaní trestných činů spojených se zhářstvím, a to za účelem zajistit výjezdovost vlastní jednotce, avšak tomuto jevu se blíže věnuji v kapitole o trestných činech spojených s požáry.

V dnešní době se nejčastěji setkáváme s nedbalostními trestnými činy, které jsou převážně způsobeny neopatrností jednotlivých členů JPO. Typickým příkladem nedbalostního trestného činu je způsobení dopravní nehody řidičem hasičského vozidla při výjezdu.²⁷ Při těchto nedbalostních trestných činech je potřeba zohlednit dvě skutečnosti.

První skutečností je dle mého názoru polehčující okolnost, alespoň z lidského hlediska. Každý hasič, ač už profesionální či dobrovolný, se zavázal k poskytování pomoci. Jejich pocity při vyhlášení výjezdů jsou však pro širokou veřejnost až nepochopitelné, jelikož při záchraně lidského života hrají roli minuty a oni tak nesmějí ztrácet čas. Proto v případech, kdy jedou hasiči k zásahu se snaží k místu události dostat co nejrychleji. V důsledku toho mnohdy nepřizpůsobí jízdu stavu vozovky, případně překračují povolenou rychlost.

Druhou, spíše přitěžující okolností, je skutečnost, že hasiči, jakožto osoby, které poskytují pomoc, mají dbát zvýšené opatrnosti a jít v dané oblasti příkladem. Je tedy na místě, aby byla po hasičích, zejména pak po řidičích a velitelích požadována zvýšená opatrnost.

V následující kapitole se budu věnovat jednotlivým oblastem trestných činů, kde jako subjekty TČ vystupují členové JPO.

3.4.2.1. Způsobení dopravní nehody

Způsobit dopravní nehodu mohou jak profesionální hasiči, tak ti dobrovolní. Rozdílnost pozorujeme zejména v tom, co je pokládáno za jízdu při výjezdu.

Profesionální hasiči vykonávají svoji činnost na hasičské stanici. Při vyhlášení výjezdu jsou tak v drtivé většině²⁸ v areálu stanice a při vyhlášení výjezdu se tak pouze sejdou v garážích, odkud již jedou ve vozidle HZS ČR.

„Vyhlášení poplachu jednotce následuje po přijetí zprávy o události ohlašovou požárů nebo operačním střediskem“²⁹ JSDHO je většinou vyrozuměna pomocí SMS, spuštěním sirény nebo

²⁷ Je nutné oddělit způsobení TČ při výjezdu a při jiné činnosti např. jízdě ve vozidle JSDHO ke sportovním účelům.

²⁸ Nepočítáme-li vyhlášení výjezdu při jízdě od jiného zásahu, nebo ze cvičení

²⁹ Bojový řád jednotek PO, vyhlášení poplachu jednotce metodický list 2 O

jinými způsoby, například pagerem. Členové JSDHO ve většině případů nevykonávají činnost na zbrojnici, ale z domova, tudíž se musí před vyjetím nejdříve dopravit na zbrojnici. Protože je zásah vyhlášen vyrozuměním o výjezdu, je již jízda na požární zbrojnici součástí výjezdu. Zásah jednotky „končí návratem do místa její dislokace z místa zásahu, případně tím, že jednotka dostane pokyn k ukončení zásahu.“³⁰ Jízda ze zbrojnice proto není součástí výjezdu. Vzhledem k těmto okolnostem mohou dobrovolní hasiči způsobit dopravní nehodu v souvislosti se zásahem JPO nejen při jízdě k zásahu v hasičském vozidle, ale také při jízdě na zbrojnici v osobním automobilu.

3.4.2.1.1. Způsobení dopravní nehody při jízdě na zbrojnici

Jak již bylo řečeno výše, samotná jízda na zbrojnici je součástí zásahu. Členové JSDHO nemají žádné specifické výhody jako například právo přednosti v jízdě nebo možnost využít VRZ³¹. To znamená, že hasiči jsou povinni dodržovat zásady jízdy (dodržování maximální rychlosti). To se však často kryje s jedním důležitým faktorem, kterým je stanovení limitu, do kterého jednotka musí vyjet. Zde uvádím příklad mé jednotky.

Jednotka SDH obce Pec pod Sněžkou je jednotkou JPO II/1, to znamená, že musí vyjet do 5 minut od vyhlášení poplachu, bez ohledu na specifika zřizovatele. Město Pec pod Sněžkou je tvořené dvěma katastry – Pec pod Sněžkou a Velká Úpa. Hasičská zbrojnice byla v roce 2007 postavena na úplném konci katastru Velké Úpy. Z 20 členů jednotky bydlí 14 členů v katastru Pece pod Sněžkou, jejíž střed je od hasičské zbrojnice vzdálen přibližně 3,7 km, při jízdě podle pravidel tato cesta trvá přibližně 5 minut. Přičteme-li čas potřebný k převzetí informace o výjezdu, doběhnutí k vozidlu, nastartování a času potřebnému k převléknutí na hasičské zbrojnici, je jasné, že za takových okolností, není možné časový limit dodržet bez překročení rychlosti.

Obdobnou zkušenost má větší množství jednotek, především však ty, které jsou zřizovány ve větších obcích a její členové jsou tak více rozptýlení.

Druhou částí je zejména vliv adrenalinu při vyhlášení výjezdu. Hasiči vědí, že se musí ke zbrojnici dostavit co nejdříve, obzvláště v případech, kdy se jedná o požár domu nebo o dopravní nehodu se zraněním. Aby byli hasiči schopni zasáhnout co nejdříve, překračují tak povolenou rychlost.

³⁰ Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků str.5

³¹ Výstražné zvukové a rozhlasové zařízení

V případě, že však způsobí dopravní nehodu, nejsou stejně jako pro případ způsobení dopravní nehody při zásahu zproštěni viny, ale nesou odpovědnost za způsobený následek. V případě, že způsobí dopravní nehodu, neexistuje polehčující okolnost, která by brala v potaz fakt, že jel hasič k výjezdu. Stejně tak dané chování nebude přitěžující okolností s ohledem na skutečnost, že jako člen primární složky IZS by měl dbát vyšší ohleduplnosti.

Tato problematika je velmi složitá. Pokud se chce po hasičích maximální efektivita, měla by se jim poskytnout podpora v podobě využití světelného zařízení (modrého majáku). Avšak je potřeba říci, že jejich masivní užití by mohlo být pro plynulost provozu nebezpečím, případně bychom se mohli setkávat s jejich zneužíváním mimo zásah.

3.4.2.1.2. Způsobení DN při cestě k zásahu, ze zásahu

K dopravním nehodám při cestě k zásahu dochází ve větší míře než při cestě na zbrojnici. Je to dáno vzdáleností a také schopnostmi vozidla. S hasičskou cisternou je složitější reagovat na proměnlivost provozu, například při potřebě rychlého zabrzdění nebo při špatně sjízdné vozovce. *„Za bezpečnost jízdy odpovídá řidič. Velitel jednotky ani jiný člen posádky nesmí zasahovat do práv a povinností řidiče. Velitel jednotky však může nařídít zastavení nebo zpomalení jízdy, výměnu řidiče nebo případně může změnit trasu nebo cíl jízdy“*³² To znamená, že za dopravní nehodu je odpovědný zejména řidič. Velitel jednotky nesmí po řidiči vyžadovat, aby zrychlil či jinak změnil styl jízdy, kromě situace, kdy po strojníkovi žádá zpomalení či jiné opatření vedoucí k větší bezpečnosti jízdy. Jak již bylo řečeno, hasiči nemají imunitu při spáchání nedbalostních TČ, protože v případě, že dojde například k úmrtí třetí osoby nebo jednoho z hasičů, bude viník odpovědný za usmrcení z nedbalosti. Příkladem může být dopravní nehoda profesionálních hasičů z požární stanice Zábřeh v Olomouckém kraji ze dne 24.8.2018. Více o tomto případě se rozepisují v kapitole aplikační případy.

3.4.2.1.3. Napadení hasiče

Napadení hasiče není tak běžné jako například napadení záchranářů ZZS. Hlavním důvodem je zejména oblast působnosti. Zatímco záchranná služba často zasahuje u osob se zvýšenou agresivitou, která může být zapříčiněna alkoholem či jinou omamnou látkou. Hasiči se také mohou setkat s agresivitou namířenou vůči nim a to zejména v případech, kdy viníkem události je osoba pod vlivem alkoholu nebo drog. Z policejních statistik víme, že během roku 2022

³² Bojový řád jednotek PO, vyhlášení poplachu jednotce metodický list 2 O

spáchali opilý řidiči celkem **4 754** dopravních nehod při kterých zemřelo celkem **46** osob, oproti tomu řidiči pod vlivem drog spáchali celkem **277** dopravních nehod.

Pro stanovení druhu trestného činu je nejdříve zapotřebí stanovit postavení hasiče. Jak bylo uvedeno v kapitole věnující se JPO, v České republice existují čtyři (resp. 5) základních druhů jednotek. Je nutné rozlišit stav, kdy byl napaden příslušník HZS ČR a člen JSDHO či HZSP. Zatímco příslušník HZS ČR jakožto příslušník bezpečnostního sboru a příslušník HVJ jako příslušník ozbrojeného sboru mají státu úřední osoby, zaměstnanci HZSP, JSDHO a členové JSDHO tento statut nemají. To má zásadní vliv na kvalifikaci trestného činu.

Napadení příslušníka HZS ČR

Příslušníci HZS ČR jako příslušníci bezpečnostního sboru mají statut úřední osoby. V případě napadení se bude jednat o trestný čin násilí proti úřední osobě.

Trestní zákoník v §127 stanovuje úřední osoby, obecně se za úřední osoby považují soudci, státní zástupci, prezident, nebo členové vlády. Statut úřední osoby je však přiznán také příslušníkům bezpečnostních a ozbrojených sborů, ale také strážníkům obecní policie. Těmto osobám je stanovena vyšší ochrana související například s jinou právní kvalifikací trestných činů, které jsou namířené proti nim, a to v souvislosti s výkonem jejich povolání a pravomocemi. Je to dáno zejména tím, že úřední osoby mají pravomoci sankčního charakteru, které mohou u osob vyvolat agresivitu. Trestní zákoník tak stanovuje trestné činy, které přísněji trestají pachatele, zároveň jsou však stanoveny trestné činy pro případ, že úřední osoba svých pravomocí zneužije.

V případě napadení se bude jednat o trestný čin násilí proti úřední osobě:

(1) Kdo užije násilí

a) v úmyslu působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo

b) pro výkon pravomoci úřední osoby,

bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až šest let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 se zbraní,

b) ublíží-li takovým činem jinému na zdraví, nebo

c) způsobí-li takovým činem větší škodu.

(3) Odnětím svobody na tři léta až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1

a) těžkou újmu na zdraví, nebo

b) škodu velkého rozsahu.

(4) Odnětím svobody na osm až šestnáct let bude pachatel potrestán, způsobil-li činem uvedeným v odstavci 1 smrt.

(5) Příprava je trestná.³³

Při výjezdu JPO může dojít k napadení hasičů. Důvodů, které stojí za napadením, je několik. Hasiči zasahují u dopravních událostí, které mohou způsobit lidé pod vlivem návykové látky. Ta může mít vliv na chování a agresivitu účastníků, kteří mohou v tomto stavu napadnout záchranáře. Stejně tak může být účastník vlivem otřesení z mimořádné události otřesen a jednat bezmyšlenkovitě.

Napadení členů ostatních JPO

Členové ostatních JPO nemají statut úřední osoby. V případě, kdy dojde k napadení členů JPO nebo například záchranářů Zdravotnické záchranné služby půjde o široké spektrum protiprávních činů, které se budou posuzovat podle následku. Půjde tedy o trestný čin ublížení na zdraví, zabití nebo o „přestupky proti občanskému soužití.“³⁴ Trestní zákoník těmto osobám přiznává pouze zvýšenou ochranu projevující dvěma způsoby. Určité trestné činy, které chrání lidský život a zdraví mají stanovenou vyšší trestnou sankci. Současně s tím trestní zákoník takové napadení považuje za přitěžující okolnost, čímž se stanovuje, že přitěžující okolností podle písmena g) §42 tr.z. je situace kdy, *pachatel spáchal trestný čin vůči osobě podílející se na záchranně života a zdraví nebo na ochraně majetku (zdravotník, hasič, pracovník bezpečnostní agentury, záchranář Horské služby).*³⁵

V souvislosti s tímto však dochází k jednomu problému, a tím je souběžné pachatelství projevující se tím, že více pachatelů páchá trestnou činnost ve stejnou dobu, ale nejedná se o spolupachatelství. „Pro souběžné pachatelství je typická naprostá vzájemná nezávislost

³³ §327 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

³⁴ DANĚK, Jan. Napadení záchranářů. In: policie.cz [online] 14. 11. 2013. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/napadeni-zachranaru.aspx>

³⁵ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020[cit. 22.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

intencí a jednání pachatelů, které kromě víceméně náhodně shodného zaměření nic nespojuje.“³⁶

Problematiku si můžeme ukázat na příkladu: „K hromadné dopravní nehodě, která se stala na delším úseku dálnice byly povolány jednotky HZS a JSDHO, v jedné části dopravní nehody zasahuje jednotka HZS kraje, jeden z příslušníků je napaden účastníkem pro výkon jeho činnosti na úseku PO. Mezitím v jiné části nehody dojde k napadení člena JSDHO pro stejný výkon činnosti. U obou jednání dojde k menším zraněním, jejichž intenzita nedosahuje podmínek TČ ublížení na zdraví“.

Mezi jednotlivými skutky bude rozdíl v kvalifikaci. Zatímco první případ bude kvalifikován jako násilí proti úřední osobě, napadení dobrovolného hasiče může být kvalifikováno pouze jako přešůpek.

Tím se výrazně liší míra, kterou trestní řád připouští s ohledem na stejný druh činnosti. Dochází zde k situaci, kdy se při zásahu setkávají dva subjekty, které mají stejná oprávnění³⁷ a často nelze příslušníka HZS ČR od člena JSDHO odlišit. Příslušníky od členů JSDHO rozeznáváme při zásahu zejména s ohledem na barevné označení na helmách. V dnešní době však dochází k využívání technických helem, kde toto označení často chybí, proto je někdy složité oddělit příslušníky od členů jiných JPO. V případě napadení dochází k velkému rozdílu zaviněného jednání, a to vůči osobám, které v danou chvíli vystupují se stejnými oprávněními. Zaměstnanci ZZS jsou odlišeni od jiných složek stylem oděvu, tudíž pachatel si je vědom toho, že se dopouští násilí proti členovi ZZS. Oproti tomu, v případě, kdy dojde k napadení hasiče, si nemusí pachatel být vědom toho, že napadá úřední osobu. Zde platí pravidlo, že neznalost zákona neomlouvá. Vzhledem k okolnostem pachatel mohl vědět a předpokládat, že se na místě události pravděpodobně budou vyskytovat příslušníci HZS ČR.

3.5. Okolnosti vylučující protiprávnost

Následující podkapitola je věnovaná okolnostem vylučující protiprávnost. Tuto podkapitolu začleňuji z toho důvodu, že k ochraně života a zdraví musí často dojít v souvislosti s porušením předpisů, zejména trestněprávních. Za jiných okolností by taková situace byla trestná, sledovaným cílem, tedy záchranou života a majetku však dochází k tomu, že takovou situaci za trestnou považovat nemůžeme.

³⁶ Rozsudek Městského soudu v Praze sp.zn. 5 To 10/2015

³⁷ Myšleno tím v rámci zásahu, ne oprávnění v rámci oprávnění vyhrazené příslušníkům HZS ČR např. v rámci prevence.

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou situace, kdy jinak trestněprávní čin, nikdy trestný nebyl, a to i přes fakt, že jinak naplňuje znaky skutkové podstaty. „*Okolnosti vylučující protiprávnost je přitom nutné odlišovat od důvodů zániku trestnosti, resp. trestní odpovědnosti (např. účinná lítost, promlčení trestní odpovědnosti)*.“³⁸ Okolnosti jsou upraveny poměrně striktně. „*Vybočení z mezí a podmínek jednotlivých okolností vylučujících protiprávnost jsou takzvaným excesem*.“³⁹ Jde o situaci, při které jsou na první pohled naplněny znaky okolnosti vylučující protiprávnost, avšak překročenou mírou přípustnosti se nejedná o okolnosti vylučující protiprávnost. Tímto excesem může být například nebezpečný stav, který odvrací stejně nebezpečným stavem.

Při odvracení nebezpečí a útoků může docházet ke škodám na majetku. V souvislosti se škodami může docházet k tomu „*že ačkoli bude vyloučena protiprávnost z hlediska trestního a správního práva zůstává zde odpovědnost za škodu z hlediska práva*“⁴⁰

Trestní zákoník definuje v hlavě III. pět okolností vylučující protiprávnost. Jsou jimi krajní nouze (§28), nutná obrana (§29), svolení poškozeného (§30), přípustné riziko (§31) a oprávněné použití zbraně (§32). V souvislosti s činností JPO se můžeme setkat převážně s krajní nouzí, nutnou obranou a svolením poškozeného. Z tohoto důvodu se budu věnovat pouze těmto třem okolnostem.

3.4.1 Krajní nouze

(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

*(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.*⁴¹

Aby se mohlo jednat o krajní nouzi, respektive, aby se mohlo jednat o okolnost vylučující protiprávnost, musí být splněny podmínky uvedené v zákonné úpravě. Jednotlivé znaky krajní nouze jsou vymezeny negativně, tedy je stanoveno kdy o krajní nouzi nepůjde.

³⁸ Chmelík Jan a kolektiv autorů, Trestní právo hmotné. Obecná část, Linde Praha, 01.12.2009[cit. 22.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)

³⁹ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3. str.316

⁴⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3. str.316 str.316

⁴¹ §28 Zákon č. 40/2009 Sb.Zákon trestní zákoník

- 1) Nebezpečí bylo možno odvrátit jinak – tato podmínka vycházející ze subsidiarity znamená, že o krajní nouzi nepůjde za situace, kdy bylo danou situací možno odvrátit jinak, čili nebezpečí mohlo být odvráceno menší intenzitou než tou, která ve výsledku byla způsobena. I zde je ovšem nutno posuzovat nebezpečí, kterému by se v takovém případě daná osoba vystavila.
- 2) Způsobený následek je stejně závažný nebo závažnější než ten, který hrozil – o krajní nouzi nepůjde za předpokladu, že osoba, která si myslela, že jedná v krajní nouzi způsobila následek stejně závažný anebo závažnější než který hrozil. Zjednodušeně řečeno, v krajní nouzi nebude jednat ten, kdo zachrání jeden lidský život. V důsledku toho obětuje dva lidské životy. Krajní nouzi „*však může splňovat jednání, kterým pachatel obětováním jednoho lidského života zachrání život více lidí.*“⁴²
- 3) Ten, komu nebezpečí hrozilo byl povinen ho snášet – jsou profese, u kterých se počítá s vysokou mírou rizika, a proto jsou povinni toto nebezpečí snášet. Mezi taková povolání patří hasiči, policisté či vojáci. Takové osoby nemohou odmítnout plnění úkolů pouze z důvodu, že by ohrozili vlastní život. Tato skutečnost vychází již z přísahy jednotlivých sborů. V přísaze „*Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život*“⁴³

3.4.2. Nutná obrana

(1) *Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.*

(2) *Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*

Jedná se o okolnost vylučující protiprávnost, která směřuje proti útoku, který přímo hrozí nebo trvá. Aby se jednalo o nutnou obranu musí být splněny následující podmínky:

- 1) Odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku – hlavním účelem nutné obrany je garantovat beztrestnost osobě, která byla napadena a je nucena bránit se útoku, tedy situaci, kdy útok odvrací. Účelem nutné obrany již není poskytnout beztrestnost odplaty, která vzešla z předchozího zavrženíhodného chování pachatele.
- 2) Předmětem útoku je zájem chráněný trestním zákonem – obrana musí směřovat proti protiprávnímu jednání.

⁴² Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020. [cit. 23.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁴³ Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [online]. HZSČR: 2023. [Cit. 2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/uvod-hasicsky-zachranny-sbor-cr-zakladni-poslani.aspx>

- 3) Nutná obrana musí být zcela zjevně přiměřená – „*Přiměřenost obrany je třeba posoudit se zřetelem na všechny okolnosti případu; na vybočení z mezí nutné obrany nelze usoudit jen z toho, že napadený se bránil zbraní proti neozbrojenému útočníku, věkově podstatně mladšímu, fyzicky silnějšímu a známému svou agresivitou.*“⁴⁴

Nutná obrana při činnosti JPO

S nutnou obranou se při činnosti JPO můžeme setkat ve dvou rovinách. První rovinou je situace, kdy došlo k napadání příslušníka, zaměstnance nebo člena JPO, druhou rovinou je napadení účastníků události navzájem například při dopravní nehodě.

Hasiči jsou stejně jako ostatní oprávněni bránit se v případě, že dojde k jejich napadení. O kvalifikaci trestného činu za takové jednání jsem pojednával v předešlé podkapitole.

3.4.3. Svolení poškozeného

(1) *Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.*

(2) *Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.*

(3) *S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.*

Svolení poškozeného je okolností vylučující protiprávnost, která je založená na souhlasu osoby, jejichž zájmy jsou dotčeny. To je obligatorním znakem této okolnosti vylučující protiprávnost. Souhlas by měl být dán před konáním, případně během konání, není ovšem vyloučeno, aby byl souhlas dán dodatečně „*ovšem jen za podmínky, že pachatel mohl předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1, která nebyla při činu přítomna (arg. slovo „jinak“), by tento souhlas udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.*“⁴⁵

⁴⁴ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020 [cit. 23.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁴⁵ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020. [cit.12.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

4. Vyšetřování příčin požárů

4.1. Vyšetřování požárů

Do vyšetřování se zapojuje více orgánů, kterými nejsou pouze OČTŘ. Vyšetřování je nutné rozdělit do dvou fází, v té první jsou činné zejména orgány HZS ČR. V této fázi dochází ke stanovení příčiny vzniku požáru. Druhou fází je vyšetřování protiprávního činu, tím může být buď přestupek, nebo trestný čin.

4.1.1. Státní požární dozor

„Vyšetřování příčin požárů spadá do působnosti **státního požárního dozoru**.“⁴⁶ (dále jen „SPD“). SPD představuje základní nástroj v oblasti požární prevence. Mezi další úkoly SPD patří

- a) kontrolní činnost – kontrolní činností se rozumí „kontrola *dodržování povinností stanovených předpisy o požární ochraně*,“⁴⁷ či ukládání opatření při zjištění nedostatků.
- b) stavební prevence – v rámci stavební prevence plní HZS zejména „*posuzováním územně plánovací dokumentace, podkladů pro vydání územního rozhodnutí, projektové dokumentace stavby ke stavebnímu řízení, dokumentace k povolení změny stavby před jejím dokončením a posuzováním dokumentace k řízení o změně v užívání stavby, k nařízení nezbytných úprav, k nařízení zabezpečovacích prací*“⁴⁸

4.2.1 Zjišťování příčin vzniku požáru

Působnost HZS ČR v oblasti zjišťování příčin vzniku požáru (dále jen „ZPP“) stanovují předpisy na úseku PO, zejména zákon o PO, zákon o HZS ČR, nebo vyhláška 246/2001 sb. o požární prevenci. ZPP je systematicky začleňováno do působnosti HZS ČR od roku 1960 kdy prvními vyšetřovateli byli zaměstnanci prevence.

⁴⁶ PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1. str.7

⁴⁷ Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [online]. HZSČR: 2023. [Cit. 8.2. 2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/organizacni-slozky-organizacni-struktura-organizacni-struktura.aspx>

⁴⁸ Janáková Anna, Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci - 5. vydání, ANAG, 01.09.2011. [cit.08.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

„Vyšetřovatelem požáru je příslušník místně příslušného HZS kraje (územního odboru)“.⁴⁹ Vyšetřovatelé vykonávají službu dle rozpisu služeb, služba vyšetřovatelů je vykonávána v nepřetržitém režimu.

4.2.1.1. Činnost vyšetřovatele

Požární vyšetřovatel je k požáru vyslán společně s jednotkami PO. Při zásahu je činnost požárního vyšetřovatele zaměřena zejména na

- a) Shromažďování informací – Vyšetřovatel vytěžuje zasahující hasiče, svědky a majitele. Cílem vytěžení je zejména udělat si obrázek o průběhu požáru, zejména jeho šíření a stanovit přibližné ohnisko požáru. Svědkové mohou poskytnout informace o přibližném vzniku požáru u zcela zasaženého domu. Například mohou vypovědět, že první plameny zasaženého objektu zpozorovali v kuchyni.
- b) Ohledání místa požáru – při pohybu na požářišti je nutné dbát bezpečnosti nejen zasahujících hasičů, ale také vyšetřovatelů, to má za následek, že k ohledání místa požáru dochází až po dohašení, nebo ve chvíli kdy je umožněn pohyb v požářišti, aniž by byly narušeny požární práce. „Detailním ohledání je rozhodující pro vyhledávání a zajištění stop a věcných důkazů, na jejichž základě je možné objasnění příčiny vyšetřované události.“⁵⁰
- c) Stanovení požárního scénáře – Po získání dostatečného počtu informací požární vyšetřovatel stanoví požární scénář. Cílem je „předběžné stanovení verzí o jeho možném místě vzniku“⁵¹
- d) Vyhledávání a analýza stop – požární vyšetřovatel vyhledává a následně analyzuje stopy vedoucí ke stanovení ohniska požáru a zjištění příčiny vzniku požáru.

„Velmi důležitým aspektem je nutnost dokumentace průběhu požáru zásahu jednotek HZS, Stavů objektu a všech úkonů prováděných při ohledání místa požáru, zajištění stop a odběru vzorků pro provedení nezbytných analýz na specializovaných pracovištích.“⁵²

⁴⁹ PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1. str.4

⁵⁰ MUSIL, Jan. Kriminallistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0. st. 465

⁵¹ PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1 str.3

⁵² PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1 str.3

4.2.1.2. Účast dalších osob při vyšetřování

Požární vyšetřovatel nemá vybavení, případně schopnosti či oprávnění k provedení veškerých úkonů při analýze a vyhodnocování stop. Z tohoto důvodu se na ZPP účastní další osoby, mezi které patří Chemická laboratoř HZS ČR (dále jen „CHL“), která provádí požárně technické expertízy. Výsledkem expertízy je odborné vyjádření či znalecký posudek. Požární vyšetřovatelé „*pravidelně využívají dovedností psů na vyhledávání akcelerantů hoření (zápalných látek, pomocí jichž byl požár založen) a to především v případech, kdy nelze jednoznačně vyloučit úmyslné založení požáru neznámou osobou.*“⁵³ Při zháření se na požářišti nachází větší množství ohnisek, k jejich označení jsou vhodné právě služební psi PČR, kteří je jsou schopni označit ohniska požáru efektivněji. Na ZPP se dále podílejí například soudní znalci z oborů požární ochrany, ale také psychologie či znalci z oboru chemie.

4.2.1.3. Odborné vyjádření

Odborné vyjádření je základním a nejdůležitějším výsledkem ZPP. Odborné vyjádření obsahuje základní informace o požáru jako je místo a doba požáru, popis objektu, a osoby u kterých požár vznikl.

Vyjádření obsahuje zejména příčinu vzniku požáru, okolnosti nezbytné pro zjištění příčiny vzniku požáru, případné porušení předpisů o požární ochraně, okolnosti mající vliv na šíření požárů, výše uchráněných hodnot včetně počtu evakuovaných osob.

„Další zásadní součástí agendy vyšetřovatele požáru je sdělováním příčiny vzniku požárů dotčeným subjektům. Jedná se o majitele postižené požárem a pojišťovny, které likvidují případné škody. Příčina požárů má zásadní vliv na rozsah plnění pojistného plnění.“⁵⁴

4.2.1.4 Úkony navazující na vyšetřování požáru

HZS kraje předává na vyžádání odborné stanovisko PČR. „*Na jeho základě s orgány PČR rozhodují, jak dále postupovat v daném případě. Zda případ odloží, předají ke správnému řízení v rámci HZS, nebo zda zahájí stíhání pro trestný čin.*“⁵⁵

⁵³ MARVAN, Lukáš. Požární pes Aldo odchází na zasloužený odpočinek, byl první svého druhu v Ústeckém kraji. In: POŽÁRY.cz [online] 14. 1. 2014. [cit.3.3.2023]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/75755-pozarni-pes-aldo-odchazi-na-zaslouzeny-odpocinek-byl-prvni-sveho-druhu-v-usteckem-kraji/>

⁵⁴ PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1 str.6

⁵⁵ PEKAR, Vasil Silvestr. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1 str.6

4.4. Stopy

Ničivá síla požárů se neprojevuje pouze škodami na majetku, ale má vliv i na zachování stop, které jsou často zničeny i se svými nositeli například dřevěnými trámy. Při vyhledávání stop je tak zapotřebí orientace ve schopnostech materiálů. Pro stanovení příčiny vzniku požáru je rozhodující nalézt kriminalistické ohnisko požáru, tím se rozumí místo vzniku požáru. Díky tomu je vyšetřovatel požáru schopný stanovit příčinu vzniku požáru, který je důležitý pro OČTŘ v souvislosti s vyšetřováním trestných činů, stejně tak je stanovení příčiny vzniku požáru důležité i pro ostatní osoby například pro pojišťovny v souvislosti s pojistným plněním.

Z pohledu vyšetřování příčin požáru tak není rozhodující otázka, kdo požár založil, ale spíše to, kde začalo hoře a jakým způsobem požár vznikl. Stanovení pachatele je úkolem pro OČTŘ. V praxi můžeme pozorovat rozdíly ve stopách typických pro úmyslné zapálení a pro nedbalostní vznik požárů.

4.3.1. Stopy dle příčiny vzniku požáru

Rozeznáváme tři druhy způsobu vzniku požáru. U těchto typů můžeme nalézt různé stopy, které ukazují na stanovení takové příčiny požáru.

4.3.1.1 Stopy úmyslného zapálení

Pro úmyslné zapálení je typické, že se na požářišti nalezne více ohnisek požáru. Mezi další typické stopy patří materiály nalezené na požářišti, nebo v jeho blízkosti. Jedná se zejména o materiály sloužící k zapálení jako jsou kanystry s benzínem. O úmyslném zapálení svědčí stopy po „*násilném vniknutí do objektu jako jsou stopy po páčení, překonání mechanických nebo elektronických zabezpečovacích zařízení.*“⁵⁶ V blízkosti požářiště můžeme pozorovat také stopy svědčící o přítomnosti osob. Jedná se zejména o trasologické stopy jak osob, tak například vozidel. Svoji roli také hrají paměťové stopy. Svědci mohou poskytnout i nepřímé důkazy, které jsou pak rozhodné pro další šetření OČTŘ. Mezi takové můžeme zařadit situaci kdy svědek ve 3 ráno v noci slyšel nastartování automobilu a rychlé odjetí v místě požáru.

⁵⁶ MUSIL, Jan. Kriminalistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0 str. 464

4.3.1.2. Stopy nedbalostního zapálení

O nedbalosti jako příčině požáru můžeme mluvit v případech kdy na požářišti nalezneme zapnuté elektrické spotřebiče, v místě ohniska se nachází hořlaví materiál, tím mohou být například deky, látky, ale také přírodní materiál jako je seno.

4.3.1.3. Bez cizího zavinění

Vznik požáru může vzniknout bez cizího zavinění. Příčinou vzniku požáru může být i technická závada spotřebiče, nebo rozvaděčů. K zjištění příčiny požáru tak často nestačí určit pouze předmět odkud se oheň šířil, ale také přímou příčinu, z tohoto důvodu musí požární vyšetřovatelé a znalci být odborníci nejen na požáry a jejich šíření, ale musí také znát velké množství materiálů jejich fungování a chování po vystavení vysoké teplotě. K požárům také může dojít v důsledku přírodních živlů. Například úderem blesku.

4.3.2. Účely vyšetřování

„Při vyšetřování úmyslného trestného činu musí být prokázán způsob iniciace události, použité prostředky nebo i způsob utajení.“⁵⁷ V případech kdy je podezření na nedbalostní způsobení požáru, je zapotřebí prokázat, že došlo jednání či opomenutí důležité povinnosti. U obou forem zavinění je zapotřebí prokázat příčinou souvislost mezi jednáním a způsobeným následkem.

4.3.3. Vlivy na kvalitu stop

Při požárech funguje několik faktorů, které mají vliv na kvalitu stop. V souvislosti s požáry může docházet nejen ke zhoršení kvality stop, ale také k jejich odstranění, případně může docházet ke stížení podmínek při jejich vyhledávání. Vliv na kvalitu stop má zejména

- a) Působení požáru – požár poškozuje vybavení a části zasažené požárem, to může úplně zničit nosič stopy, případně stopu znehodnotit. Požár taktéž může sloužit jako zahlazení stop. Zde vyšetřovatelé požáru využijí znalost chování ohně. Jsou tak schopni analyzovat ohořelé části a stanovit ohnisko podle ohoření okolí.
- b) Vliv záchranných a likvidačních prací – zásah JPO často poškodí nosiče a s tím i stopy. To je dáno několika faktory. Prvním z nich je, že hasiči často jednají ve spěchu s úmyslem ochránit další majetek, proto nevěnují pozornost případným stopám k jejichž poškození vlivem hasebních prací dochází. Druhým faktorem je zásah za zhoršených viditelných podmínek v zakouřeném prostředí. Hasiči tak často nevidí, že

⁵⁷ MUSIL, Jan. Kriminálnístika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0 str.466

mohou poškodit důležité stopy. Vliv má také použitý materiál, voda a pěnidla mohou svým působením stopy znehodnotit. Důležitým faktorem je také skutečnost, že hasiči, zejména z řad JSDHO často nemají širší povědomí o důležitých stopách, které se mohou při požáru vyskytovat a bez větších okolků ji poškodit.

5. Trestné činy související s požáry

Pátá kapitole je věnována trestným činům, které přímo souvisejí s požáry, škodlivé účinky ať už na životě, zdraví či majetku vznikají s přímým působením požáru. V této kapitole se nebudu věnovat té části, které souvisí s porušením povinností na úseku PO, ale s těmi trestnými činy, které souvisí s úmyslným zapálením a snahou vyvolat škodlivý následek.

5.1. Žhářství

Žhářství je Mandelův efekt trestných činů. Většina laiků považuje žhářství za samostatný trestný čin, který je obsažen ve zvláštní části trestního zákoníku. Pravdou je, že žhářství můžeme zkoumat jak z pohledu kriminalistiky, kriminologie, ale také z pohledu trestního práva, trestným činem jako takovým ovšem není. Žhářstvím se rozumí jednání pachatele, které je charakterizované jako jakékoliv úmyslné založení požáru. Z trestněprávního hlediska pak bude žhář odpovědný za ten trestný čin, jehož znaky svým jednáním naplní, může se tak jednat o vraždu, podvod, nebo obecné ohrožení

Žhářství je pojem, který český právní řád neobsahuje, jediná zmínka, která se žhářství týkala, byla uvedena v §412 trestního řádu, který upravoval výjimky ze zásady oboustranné trestnosti, tento paragraf byl však nálezem Ústavního soudu Pl. ÚS 66/04 zrušen, a to právě i s ohledem na skutečnost, že „*Některá jednání uvedená v § 412 odst. 2 tr. řádu nemají obdobu v českém právním řádu, např. žhářství uvedené pod písm. cc) zmíněného ustanovení.*“⁵⁸Jedním ze znaků „*žhářství je založení požáru na několika místech současně,*“⁵⁹ v případě, že vyšetřovatel požáru zjistí více kriminalistických ohnisek požáru, jedná se o předpoklad úmyslného založení požáru.

⁵⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 3.5.2006 Pl. ÚS 66/04

⁵⁹ MUSIL, Jan. Kriminalistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0 str.463

„Z hlediska požární ochrany je úmyslně založený požár přestupkem, pokud se nejedná o trestný čin. Za takový přestupek hrozí fyzické osobě pokuta ve výši až 25 000 Kč.“⁶⁰

5.2. Pachatel

Žháře můžeme dělit do dvou hlavních skupin. Ty se přitom liší zejména pohnutkou spáchání trestného činu. První skupinou jsou ti žháři, kteří využijí požár jako prostředek ke spáchání trestného činu. Jejich motivy jsou často spojené se zakrytím jiného trestného činu, mstou, vydíráním anebo získáním prospěchu v souvislosti s pojistným podvodem. Druhou skupinou jsou pachatelé, kteří zakládají požáry z obsese, v tomto případě se jedná o pyromanii, kterou se rozumí *„behaviorální závislost charakterizovaná intenzivní posedlostí ohněm, nástroji, které jej vytvářejí (jako jsou výbušniny), nástroji s ním souvisejícími (např. hasicí zařízení) a efekty, které vyvolává.“⁶¹*

Toto rozdělení pachatelů je důležité zejména z kriminologického a kriminalistického hlediska. Stejně tak je ale důležité i pro trestní právo. Každá jednotlivá skupina je specifická nejen v účelu založení požáru, ale také v jeho procesu, využitých prostředcích a spáchaných následcích.

5.3. Trestné činy

Pro stanovení trestných činů je potřeba vyjít z kategorií vzniku požáru. Netík ve své práci z roku 2003 vymezil základní typy žhářství podle úmyslu⁶²

5.3.1. Požár pro zisk

Pachatel žhářstvím sleduje určitý zisk, většinou se jedná o finanční prospěch plynoucí z pojistného plnění. Pachatelem se většinou dopouští trestných činů spojených s podvody. Zejména pak pojistný podvod. *„Speciální skutková podstata pojistného podvodu doplňuje (s úvěrovým podvodem a dotačním podvodem) „obecnou“ skutkovou podstatu podvodu podle § 209 tr. zák. Právním statkem je zájem na ochraně pojistných vztahů. Ustanovení se skládá ze dvou samostatných základních skutkových podstat (§ 210 odst. 1, § 210 odst. 2), ke kterým se připínají tři kvalifikované skutkové podstaty.“⁶³*

⁶⁰ KISLINGER, Radek. Úmyslně založené požáry. In: POŽÁRY.cz [online] 1. 11. 2010. [cit. 4.3.2023]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/35282-umyslne-zalozene-pozary/>

⁶¹ ANTONINO, Cristiano. Pyromanie: Klasifikace MKN-11, Příčiny, Příznaky, Charakteristika, Rizika, Léčba, Medikace. In: emergency-live.com [online] 4. 5. 2022. [cit. 13.3. 2023]. Dostupné z: <https://www.emergency-live.com/cs/firefighters/pyromania-icd-11-classification-causes-symptoms-characteristics-risks-treatment-medication/>

⁶² Netík, K., Hofmanová, J., Hladík, V. & Burian, L. (2003). Požáry a výbuchy, vyšetřování, příspěvek psychologie – psychologický profil pachatele [Závěrečná zpráva z řešení grantového úkolu]. Praha

⁶³ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022. [cit. 12.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplnku LIBERIS®

5.3.1.1. Trestné činy

Pojistný podvod – v souvislosti se žhářstvím se jedná o trestný čin spáchaný podle druhého odstavce §210. (2) „*Stejně bude potrestán, kdo v úmyslu opatřit sobě nebo jinému prospěch vyvolá nebo předstírá událost, s níž je spojeno právo na plnění z pojištění nebo jiné obdobné plnění, nebo stav vyvolaný pojistnou událostí udržuje, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.*“⁶⁴

Pojistného podvodu se může pachatel dopustit tím, že vyvolá nebo předstírá událost anebo, že takový stav udržuje. Vyvoláním události se rozumí, zejména úmyslného založení požárů, udržováním události se může rozumět situace kdy pachatel zpozoruje v domě požár, místo toho, aby ho uhasil „*zvyšuje rozsah nastalé pojistné události.*“⁶⁵

5.3.1.2. Objekt trestného činu

K podvodům, kdy pachatel užije požáru, aby si způsobil zranění a tím vymáhal pojistné plnění nedochází často, typickým objektem při takových žhářských útocích je majetek. Zpravidla to bývají nemovitosti a vozidla.

V souvislosti s pojistným podvodem je cílem získat finance z pojistného plnění. Zisk z pojistného plnění není jediným důvodem požáru pro zisk. Za další důvody může patřit zajištění ekonomické výhody, nebo poškození nežádoucí budovy. V prvním případě půjde o situaci, kdy žhář poškodí budovu s úmyslem snížit její finanční hodnotu, kterou pak budou schopni poříditi za nižší hodnotu. Druhou situací je situace, ke které dochází v souvislosti s památkou, nebo budovou, která je umístěna na lukrativním pozemku. Památkáři často brání přestavbě památek, to pak stěžuje záměr majitelů, proto může dojít k rozhodnutí, že bude lepší památku zapálit a následně na jejím místě postavit novou budovu. Ke žhářským útokům také dochází v souvislosti s provozem ubytovacích zařízení, nebo jiných objektů sloužících k podnikání, získání financí z pojistného plnění je mnohdy snazší než prodej nemovitosti.

V souvislosti s podvody s požáry aut se můžeme setkat se situací kdy je zapáleno vozidlo za účelem získání finančních prostředků na nákup nového vozidla.

5.3.2. Zakrývající požár

Požáry mohou sloužit k zakrytí jiné trestné činnosti. Pachatel může užít požáru k zakrytí stop po vloupání, krádeži, ale také mohou být užity k trestným činům proti životu a

⁶⁴ §210 Zákon č. 40/2009 Sb. Zákon trestní zákoník

⁶⁵ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, [cit. 18.03.2023] 01.12.2022 Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

zdraví. Pachatelé ovšem často nepočítají s faktory, které mohou na trestnou činnost prokázat. Mezi tyto faktory patří

- a) Chování požáru – Pachatel často nedokáže odhadnout chování požáru, případně chování požáru v určitém prostředí. Může tak docházet k situacím kdy požár sice vznikne, jeho intenzita však nebude dosahovat takové úrovně, aby došlo k zakrytí trestné činnosti, případně si není vědom chování materiálů při vystavení požáru.
- b) zásah JPO– Zásah JPO může být natolik efektivní, že dokáže zabránit poškození stop. Může dojít k poškození určitého počtu stop, nedojde však k tak silnému poškození, aby nebylo možné stopy nalézt, zajistit a případně vyhodnotit jako trestnou činnost.
- c) Stopy – Samotné stopy se mohou chovat jinak, než pachatel předpokládá, zároveň může dojít k jejich pozměnění, tato změna ztíží identifikaci a vyhodnocení stop, nedojde však k jejich znehodnocení. Typickým příkladem může být snaha zakrýt vraždu a zamezit identifikaci oběti. Pachatel však nemusí počítat s okolnostmi, které mu nejsou známy a které mohou mít zásadní vliv na identifikaci. Za takové stopy můžeme považovat například kloubní náhrady, které se vlivem požáru nerozpustí. Stejně tak může docházet k tomu, že požár nedosáhne takové intenzity, aby rozložil kosti. V takovém případě dochází k využití metody kriminalistické biologie např. zkoumání kosterních nálezů. „*Zda se jedná o lidské nebo zvířecí kosti, slouží především jejich anatomická stavba, u drobných úlomků, mikroskopické vyšetření.*“⁶⁶ Z vyšetření je možno zjistit zda jde o lidské kosti, počet osob, jímž kosti patří, jestli jde o muže, či ženu, stanovit přibližnou výšku osoby a stáří v době smrti. V souvislosti s individuálními stopami jako je právě například nalezení kloubní náhrady můžeme stanovit, že kosterní nález patří muži ve věku 50 let, který byl přibližně 180 cm vysoký a měl kloubní náhradu v levé noze.

Trestné činy související

Pachatel taktéž nemusí odhadnout riziko požáru, které může vzniknout, v jehož důsledku může být jeho trestná činnost překvalifikována. Pachatel, který se dopustil trestného činu krádeže se může snažit své jednání zamaskovat požárem, kterým ovšem způsobí obecné ohrožení. Je tak možné, že požárem způsobí vyšší škodu než tu, kterou spáchal svým

⁶⁶ MUSIL, Jan. Kriminalistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0 str.166

jednáním, které chtěl požárem zakrýt. Zatímco u krádeže by tak pachateli hrozilo odnětí svobody až na dvě léta, u obecného ohrožení to může být mezi 3 až 8 lety odnětí svobody.

5.3.3. Požár organizovaný

Cílem takového žhářství je často odstranění konkurence v rámci konkurenčního boje, výhružky konkurenci, msta, nebo těžení z výsledku požáru. U těchto trestných činů se často setkáváme s objednáním požáru, tedy situací, kdy osoba, která má zájem na požáru se aktivně u žhářství nepodílí. Naopak zprostředkovatel páchá trestnou činnost na objednávku.

5.3.3.1. Objednavatel

Na objednavatele takových trestných činů se vztahuje §24 trestného zákoníku.

Objednavatel je tak považován za účastníka. V souvislosti se žhářstvím můžeme objednavatele považovat buď za organizátora, nebo návodce.

Návodce – Návodcem se rozumí osoba, která v jiném vzbudí rozhodnutí spáchat trestný čin. „*Návodem je i tzv. najmutí ke spáchání trestného činu či objednávka trestného činu, a to včetně tzv. poptávky nebo nabídky provedení trestného činu na objednávku, pokud se tím vzbudí rozhodnutí jiného spáchat trestný čin.*“⁶⁷ Objednavatele jako návodce mimo jiné stanovilo např. usnesení NS 7 Tdo 935/2018-26.

Organizátor – organizátorem je ta osoba, která trestný čin řídila, nebo zosnovala, z jednotlivých forem účastenství je organizátorství tím nejzávažnějším typem s ohledem na míru jednání a zapojení do trestné činnosti.

Překlenutí mezi návodcem a organizátorem v souvislosti s objednáním žhářského útoku je tak zejména v jednání objednavatele. Za návodce bude považována osoba, která si objednala žhářský útok, zprostředkovateli oznámí objekt, ponechává však na zprostředkovateli formu a způsob zapálení. Oproti tomu návodce je osobou, která zprostředkovateli poskytne plán útoku. Například mu poskytne prostředky ke spáchání TČ – dopravní prostředek, předměty k násilnému vniknutí, stanoví místo zapálení, zápalnou látku a čas zapálení a připraví podrobný plán, jak žhářský útok provede.

„*Trestání účastenství se odvíjí od trestní sazby stanovené na TČ, ke kterému účastenství směřovalo. Při ukládání trestu za účastenství není rozhodující forma účastenství. V tomto směru jsou si všechny formy účastenství rovny.*“⁶⁸

⁶⁷ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, [cit. 20.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁶⁸ Chmelík Jan, Rukověť trestního práva hmotného a procesního, Linde Praha, 01.11.2009 [cit.28.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)

Při takových trestných činech nemusí dojít k zatknutí všech osob, které měli na trestném činu podíl. Častěji dochází k situacím, kdy dojde k zadržení pachatele, může ovšem docházet k situacím kdy dojde k zadržení účastníka (objednavatele), z nějakých důvodů však nedojde k zadržení pachatele, který mohl utéct, nebo se skrývat, případně zemřel. Pro takovou situaci je rozhodující, že *„pro trestní odpovědnost účastníka není také rozhodné, zda byl vůbec potrestán hlavní pachatel a není rozhodující ani trest, který mu byl uložen.“*⁶⁹

5.3.3.2. Zprostředkovatel

Zprostředkovatelem je osoba, která založila požár. Zprostředkovatelem může být buď osoba, která páchá trestnou činnost z vlastní vůle, nebo osoba, která takový trestný čin spáchá pod nátlakem objednavatele. V takovém případě se bude jednat o polehčující okolnost uvedenou v písmenu d) §41 tr.z. *„Půjde zejména o psychický nátlak nebo hrozbu pozdějším, přitom nekonkretizovaným násilím. Vyžaduje se určitá závažnost hrozby nebo nátlaku.“*⁷⁰

5.3.4. Požár z důvodů individuální msty

Tyto požáry se vyznačují vysokou mírou nebezpečnosti. V souvislosti s individuální mstou je důležité stanovit, jestli žhářský útok směřuje proti majetku, nebo přímo vůči osobě s cílem ublížit na zdraví, nebo přímo usmrtit tuto osobu. Za příklad takového jednání můžeme uvést žhářský útok v Bohumíně, který blíže popisují v aplikačních případech.

5.3.5. Požár z extremistických důvodů

Cílem žhářských útoků z extremistických důvodů bývají osoby na základě příslušnosti k jejich národnostní, etnické, nebo náboženské menšině.

Extremismem se rozumí *„ideologické postoje, které vybočují z ústavních, zákonných norem vyznačují se prvky netolerance a útočí proti základním demokratickým ústavním principům. Jaké jsou definovány v českém ústavním pořádku.“*⁷¹

Předmětem útoku je široká škála chráněných objektů. Některé žhářské útoky směřují proti majetku. Jejich motivací je poškodit či úplně zničit např. budovy či památky spojené

⁶⁹ Chmelík Jan, Rukověť trestního práva hmotného a procesního, Linde Praha, 01.11.2009 [cit. 28.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁷⁰ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁷¹ GRIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5. str.408

s menšinou. Typickým příkladem může být žhářský útok na synagogu či jiný náboženský objekt.

Žhárství také může směřovat proti životu a zdraví. Mediálně známým se stal případ tzv. Vítkovických žhářů, o kterých blíže mluvím v kapitole aplikačních případů. Takové žhářské útoky jsou často v úmyslu usmrtit osobu pro její příslušnost k menšině. Od těchto případů je však nutné oddělit od těch projevů žhárství, které jsou sice způsobené na majetku související s menšinou, byly však vybrány z jiného důvodu např. pro materiál, odlehlost místa atd.

Trestní právo poměrně striktně trestá projevy extremismus. V trestním zákoníku se můžeme setkat s dvěma pohledy na takové trestné činy. Prvním jsou trestné činy, které přímo s extremismem souvisí tím může být např. trestný čin §355 trestního zákoníku. hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob.

Se žhárstvím souvisí spíše druhý pohled, a to je posuzování jednání jako kvalifikované trestné činy. „*Nejvýznamnější je stanovení přísnějšího postihu u trestného činu vraždy, kde je možno za tento trestný čin spáchaný na jiném pro příslušnost k etnické skupině uložit až výjimečný trest.*“⁷² Kvalifikovanou podstatu můžeme nalézt i u jiných trestných činů, která může souviset například se zmiňovaným žhárstvím proti majetku. I za takové situace se jedná o kvalifikovanou skutkovou podstatu uvedenou ve druhém odstavci §228 tr.z. písm. b) *spáchá-li takový čin na věci jiného pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání,*⁷³

5.3.6. Požár pro vzrušení

Požáry pro vzrušení jsem pro potřeby DP rozdělil na dva základní typy. První z nich je zaměřený na žhárství páchané hasiči, druhým typem je patologické žhárství.

5.3.6.1. Požár založený hasiči

V dnešní době k těmto případům dochází zřídka, tendenci ke žhárství měli spíše dobrovolní hasiči. Profesionální hasiči slouží z požární stanice, proto nemohou v pracovní době zakládat požáry.

Hlavní motivy žhárství jsou dva. Prvním motivem je zajistit výjezdovost jednotce, a to zejména v souvislosti s jeho zálibou v hasičské činnosti. V tomto případě se můžeme setkat s méně závažnými požáry, jedná se například o zapálení lesního porostu. Druhý

⁷² GRÍVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. Kriminologie. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5. str.421

⁷³ §228 odst.2 písm.b) Zákon č. 40/2009 Sb.Zákon trestní zákoník

závažnější motiv vychází z Hérostratovského syndromu, ten můžeme charakterizovat jako „psych. východisko činů, které nemají jiné racionální vysvětlení kromě touhy po popularitě.“⁷⁴ V případě hasičů se však jedná spíše po touze stát se hrdinou. V tom můžeme spatřovat nebezpečí zejména v souvislosti s mírou rizika. Takovým jedincům často nestačí pouhá požární činnost, ale potřebují k tomu i objekt záchrany, tím může být majetek, lidský život, tím mohou způsobit závažné trestné činy jako je například obecné ohrožení.

Z pohledu vyšetřování hasičů žhářství poznáváme jednu základní stopu. Požáry jsou páchany v hasebním obvodu jednotky, typicky přímo v obci, která jednotku PO zřizuje, to může při sérii požárů indikovat, že žhářem je hasič příslušné jednotky.

5.3.6.2. Patologické žhářství

Patologickým žhářstvím se rozumí stav, kdy žhář zakládá požár z nutkové potřeby, bez hlubšího cíle. Tato chování je klasifikováno jako nemoc. V rámci MKN-10⁷⁵ se patologické žhářství řadí do skupiny F, tedy do skupiny nemoci duševní a poruchy chování. Tuto poruchu nalezneme pod číslem 63.1 patologické zakládání požárů – pyromanie. „*Před zapálením ohně se zvyšuje pocit napětí nebo afektivního vzrušení, přetrvávající fascinace nebo zaujatost ohněm a souvisejícími podněty (např. sledování ohňů, zakládání ohňů, přitažlivost k hašení požárů zařízení) a pocit potěšení, vzrušení, úlevy nebo uspokojení během a bezprostředně po zapálení ohně, svědky jeho účinků nebo účasti na jeho následcích.*“⁷⁶

Osobám se stanovenou diagnózou se stanovuje léčba, která se „*obvykle skládá z kognitivně-behaviorálních psychoterapeutických sezení.*“⁷⁷

⁷⁴ LINHART, Jiří. Komplex Hérostrata. In: encyklopedie.soc.cas.cz [online] 11. 12. 2017. [cit. 12.3.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komplex_H%C3%A9rostrata

⁷⁵ Mezinárodní klasifikace nemocí

⁷⁶ ANTONINO, Cristiano. Pyromanie: Klasifikace MKN-11, Příčiny, Příznaky, Charakteristika, Rizika, Léčba, Medikace. In: emergency-live.com [online] 4. 5. 2022. [cit. 13.3. 2023]. Dostupné z: <https://www.emergency-live.com/cs/firefighters/pyromania-icd-11-classification-causes-symptoms-characteristics-risks-treatment-medication/>

⁷⁷ ANTONINO, Cristiano. Pyromanie: Klasifikace MKN-11, Příčiny, Příznaky, Charakteristika, Rizika, Léčba, Medikace. In: emergency-live.com [online] 4. 5. 2022. [cit. 13.3. 2023]. Dostupné z: <https://www.emergency-live.com/cs/firefighters/pyromania-icd-11-classification-causes-symptoms-characteristics-risks-treatment-medication/>

6. Trestná činnost související s dopravními nehodami

Pojem dopravní nehoda je definován §47 361/2000 Sb., Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (dále jen „zákon o silničním provozu“). Tento zákon ji upravuje jako „*událost v provozu na pozemních komunikacích, například havárie nebo srážka, která se stala nebo byla započata na pozemní komunikaci a při níž dojde k usmrcení nebo zranění osoby nebo ke škodě na majetku v přímé souvislosti s provozem vozidla v pohybu*“.⁷⁸ Můžeme říci, že dopravní nehoda je souhrnný pojem, který pod sebe v zákonné úpravě přímo subsumuje dva základní pojmy – havárii a srážku. Srážkou se rozumí střet nejméně dvou vozidel nebo událost, při které dojde ke střetu vozidla a jiného účastníka provozu, kterým může být cyklista či chodec. V případě havárie mluvíme o situaci kdy „*například v důsledku nepřiměřené rychlosti řidič vyjede z pozemní komunikace a narazí do stromu nebo při zařazování se mezi předjížděná vozidla dojde, sice bez kontaktu, ale k vytlačení vozidla mimo vozovku a následné havárii vozidla*“.⁷⁹

6.1. Znaky dopravní nehody

Ze zákonné úpravy je zřejmé, že za dopravní nehodu nemůžeme považovat každou událost, ale pouze takovou, která vykazuje znaky uvedené zákoně.

Prvním znakem je, že **událost se musela stát nebo alespoň byla započata na pozemní komunikaci**. Započítím dopravní nehody se rozumí například situace, kdy vozidlo vlivem špatné sjízdnosti dostane smyk následkem kterého auto sjede mimo vozovku, kde dojde k nárazu do stromu a zranění řidiče. Situací, kdy se nehoda stala na pozemní komunikaci rozumíme například srážku dvou automobilů jedoucích po jedné pozemní komunikaci. Tato podmínka tak například z pojmu dopravní nehoda odstraňuje situace, kdy dojde k převrácení zemědělského stroje na poli.

Dalším znakem je **následek**, který událost musí mít, aby se jednalo o dopravní nehodu. Při dopravní nehodě **musí dojít ke zranění, úmrtí nebo alespoň ke škodě na majetku**.

⁷⁸ 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) [cit. 14.02.2023, ve znění účinném k 01.08.2022] Převzato z CODEXIS®

⁷⁹ Leitner Milan a Vraná Jana, Zákon o provozu na pozemních komunikacích a předpisy prováděcí a související s komentářem, Linde Praha, 01.12.2011 [cit. 08.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

Škoda na majetku je rozhodující, co se týče povinnosti účastníků dopravní nehody. Účast složek IZS není nutná u každé dopravní nehody. Zatímco policie ČR je přivolána ke každé dopravní nehodě, u které vzniká povinnost událost nahlásit. JPO jsou k DN přivolány pouze v případech, kdy dojde ke zranění osob, potřebě zajistit protipožární opatření, nebo pro případ úniku provozních kapalin. Povinnost oznámit dopravní nehodu Policii České republiky vzniká ve chvíli, kdy při dopravní nehodě dojde ke zranění, úmrtí, nebo alespoň ke škodě, která zřejmě přesahuje částku 100 000 Kč. Pokud k takovému následku nedojde, dopravní nehoda se nahlásit nemusí. Musí se ovšem sepsat společný záznam o dopravní nehodě.

Typickou situací, kdy se DN ohlašovat nemusí, je srážka na veřejném parkovišti⁸⁰, kde dojde ke „kosmetickým škodám“ na vozidle. V takovém případě vzniká účastníkům nehody povinnost dle §47 odst.3 písmeno g) zákona o pozemních komunikacích sepsat společný záznam o dopravní nehodě. V záznamu uvedou skutečnosti o dopravní nehodě, zejména identifikaci účastníků, příčinu, následek, datum a čas události. Záznam slouží pojistiteli, který na základě podkladů od účastníků vyřizuje pojistné plnění.

I přesto, že zákon hovoří o povinnosti sepsat společný záznam o dopravní nehodě, neexistuje předloha, která by byla přímo stanovená zákonem. Ministerstvo dopravy pouze doporučuje tzv. Evropský záznam o dopravní nehodě. Neexistuje však povinnost být tímto záznamem vybaven. To ovšem může následně stěžovat jeho pozdější vyplnění.

Třetím znakem je, že **vozidlo muselo být během dopravní nehody v pohybu**. Tímto znakem jsou z definice dopravní nehody odstraněny situace, ke kterým dojde se zaparkovaným či stojícím autem. Z tohoto důvodu nebude za dopravní nehodu považován pád stromu na zaparkovaný automobil. Aby byla událost klasifikována jako dopravní nehoda, stačí, aby v pohybu bylo alespoň jedno vozidlo. V případě, že jedno vozidlo narazí do zaparkovaného vozidla, bude se stále jednat o dopravní nehodu, pokud splňuje ostatní znaky dopravní nehody.

Jestli se jedná o dopravní nehodu je důležité i v rámci stanovení typu události pro JPO, za technickou pomoc tak budou považovány ty události u kterých nedojde k naplnění znaků dopravní nehody.

⁸⁰ Je nutné rozdělit veřejné a soukromé parkoviště, a to s ohledem na určení zda se jedná o součást pozemní komunikace - §12 odst.6 z.č.13/1997 sb zákona o pozemních komunikacích

6.2. Statistika

Abychom lépe pochopili nehodovost v České republice, bude tato kapitola věnována statistice nehodovosti za rok 2022. Statistika slouží i ke stanovení nejčastějších důvodů dopravních nehod a s tím související stanovení nejčastěji páchaných trestných činů.

V této diplomové práci vycházím ze statistik PČR A HZS ČR. Je nutné poznamenat, že statistiky HZS ČR a PČR se liší v závaznosti na dopravní nehodě, přítomnosti a šetření ze strany PČR nebo záchranných složek (hasiči či záchranná služba), a to i v případech, kdy probíhá šetření Policií.

Dle uvedených informací o nehodovosti⁸¹, které vydalo ředitelství služby dopravní policie, se v České republice stalo v roce 2022 celkem **98 460** dopravních nehod. V souvislosti s dopravními nehodami došlo ke zranění **24 186** osob – z toho bylo **1734** osob zraněno těžce, dále došlo k usmrcení **454** osob a k celkové škodě na majetku ve výši **7 542 000 000** Kč.

Nehody podle zavinění	Počet nehod	% z počtu nehod	Usmrceno osob	% z počtu nehod
Řidičem motorového vozidla	78 373	79,6	411	90,5
Řidičem nemotorového vozidla ⁸²	3 161	3,2	21	4,6
z toho dětmi	277	0,3	0	0
Chodcem	947	1	13	2,9
z toho dětmi	316	0,3	1	0,2
Jiným účastníkem	175	0,2	1	0,2
Závadou komunikace	244	0,2	0	0
Technickou závadou vozidla	293	0,3	3	0,7
Lesní zvěř, domácím zvířetem	14 758	15	0	0
Jiné zavinění	509	0,5	5	1,1

*Tabulka č.1 udávající DN podle zavinění⁸³

Statistika se taktéž zaměřuje na nehody podle zavinění. Nejčastěji podle tabulky č.1 zaviní dopravní nehodu řidič motorového vozidla. Řidič motorového vozidla je také nejčastějším viníkem usmrcení osob v souvislosti s DN (**90,5 %** z celkového počtu usmrcených osob).

⁸¹ STRAKA, Jan. Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2022. In: policie.cz [online] 6. 1. 2023 [cit. doplnit datum 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

⁸² nemotorovým vozidlem se dle zákona o provozu na pozemních komunikacích rozumí vozidlo pohybující se pomocí lidské nebo zvířecí síly, například jízdní kolo, ruční vozík nebo potahové vozidlo

⁸³ STRAKA, Jan. Informace o nehodovosti na pozemních komunikacích v České republice v roce 2022. In: policie.cz [online] 6. 1. 2023 [cit. doplnit datum 2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Druhou nejčastější příčinou vzniku dopravní nehody je srážka s lesní zvěří, případně s domácími zvířaty, která ovšem nefigurují jako příčina úmrtí účastníků dopravní nehody.

Vedle policejní statistiky stojí statistika HZS ČR. Statistika HZS eviduje za rok 2022 celkem **21 713** dopravních nehod, které si vyžádaly zásah jednotek požární ochrany. To představuje celkovou účast JPO u 22,052 % dopravních nehod. HZS ČR eviduje za rok 2022 celkem 170 681 událostí. Dopravní nehody tak zaujímají pouze 12,7% činnosti. Je však nutné věnovat pozornost rizikovosti, která je s dopravními nehodami spojena. Dále jsou dopravní nehody spojeny s trestnými činy více než například technické havárie. Je proto zapotřebí se v souvislosti s DP věnovat této problematice.

6.3. Trestné činy související s dopravními nehodami

Trestné činy v dopravě nejsou samostatným druhovým objektem, individuální chráněný zájem je ale obsažen v jednotlivých hlavách trestního zákoníku. K trestným činům dochází především v souvislosti s provozem na pozemních komunikacích. Pachateli TČ nejsou pouze osoby, které jsou účastníky provozu, ale také osoby, které porušili důležitou povinnost v důsledku čehož dojde k naplnění skutkové podstaty TČ. Takovou osobou může být například automechanik u TČ obecného ohrožení z nedbalosti.

6.3.1 Trestné činu proti životu a zdraví

V dopravě se často setkáváme se situací, při které řidič způsobí dopravní nehodu, čímž dojde k ublížení na zdraví nebo k úmrtí účastníka.

Každý řidič je odpovědný za následek dopravní nehody, kterou byť z nedbalosti způsobí. Trestný zákoník stanovuje několik trestných činů, kterých se lze v dopravě dopustit. Tyto trestné činy se liší zejména způsobeným následkem, proto budu jednotlivé TČ popisovat v jedné podkapitole.

6.3.1.1. Ublížení na zdraví z nedbalosti

(1) „Kdo jinému z nedbalosti ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti“.

(2) „Kdo z nedbalosti způsobí ublížení na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta“.

Ublížení na zdraví z nedbalosti je jedním z poruchových trestných činů, se kterým se můžeme při dopravních nehodách setkat. Mezi způsobením dopravní nehody z nedbalosti a zraněním musí být příčinná souvislost.

6.3.1.1.1. Míra intenzity

Pro ublížení na zdraví a těžké ublížení na zdraví je důležitá míra intenzity. Za ublížení na zdraví nebude považováno jakékoliv ublížení, ale pouze to, které si vyžádá zdravotní ošetření a jehož následkem bude osobě způsobena újma, která poškozenému znesnadní všední život po dobu alespoň sedmi dnů. Přesná definice „ublížení na zdraví“ je obsažena v §122 odst.(1) tr.z., který ji považuje za *„stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.“*⁸⁴

6.3.1.1.2. Pachatel trestného činu

Pachatelem takového trestného činu může být v oblasti dopravních nehod kdokoliv. Obecně se za něj považuje zejména řidič motorového vozidla. Není ovšem vyloučeno, aby tento TČ způsobil i cyklista, vozka nebo jiný účastník provozu.

Pachatelem však může být i přepravovaná osoba, která náhle zasáhne řidiči do řízení a tím změni směr jízdy, čímž dojde k dopravní nehodě.

6.3.1.1.3. Jednání

V zákonné úpravě je přímo stanoveno, že trestného činu se dopustí ten, kdo ublíží na zdraví tím, že poruší důležitou povinnost. *„Porušení důležité povinnosti, která pro řidiče vyplývá z jeho povolání nebo mu je uložena podle zákona ve smyslu § 148 odst. 1, nelze spatřovat v porušení každého dopravního předpisu. Porušením důležité povinnosti při provozu na silnicích je zejména takové porušení povinnosti řidiče motorového vozidla, které se zřetelem na sílu, rychlost a hmotnost motorových vozidel může mít za následek vážnou dopravní nehodu.“*⁸⁵ Za takové porušení povinností můžeme uvést nepřiměřenou rychlost, předjíždění v místech, ve kterých to není povoleno, či nesledování technického stavu vozidla.

Pro tento trestný čin stanovuje trestní zákoník trest odnětí svobody až na 1 rok nebo zákaz činnosti.

⁸⁴ §122 odst.(1) e) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

⁸⁵ Vantuch Pavel, Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011, ANAG, 01.09.2011 [cit. 21.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

6.3.1.1.4. Kvalifikovaná skutková podstata

Tohoto trestného činu se lze v dopravě dopustit v případě, že pachatel způsobí trestný čin ublížení na zdraví nejméně dvěma osobám, a to za z hrubé nedbalosti. V takovém případě hrozí pachateli trest odnětí svobody až na tři léta.

6.3.1.2. Těžké ublížení na zdraví

(1) “ Kdo jinému z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti “.

(2) “ Odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta nebo peněžitým trestem bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 proto, že porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona “.

(3) „Kdo z nedbalosti způsobí těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob proto, že hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí nebo zákony o bezpečnosti práce nebo dopravy anebo hygienické zákony, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let“.

6.3.1.2.1. Míra intenzity

Za těžkou újmu na zdraví můžeme dle druhého odstavce §122 tr.z. považovat zmrzačení, ztrátu nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztrátu nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví.

6.3.1.2.2. Jednání

V rámci zákonné úpravy se kostra trestného činu těžkého ublížení z nedbalosti a ublížení z nedbalosti liší.

V základní skutkové podstatě uvedené v odst.1 postačí, aby těžké ublížení na zdraví bylo způsobené jakýmkoliv jednáním. Tím se liší od základní skutkové podstaty ublížení na zdraví, kde již v základní skutkové podstatě je vyžadováno porušení důležité povinnosti.

Kvalifikovaná skutková podstata uvedená ve druhém odstavci již stanovuje porušení důležité povinnosti, která vycházela z jeho postavení či zaměstnání.

6.3.1.3. Usmrcení z nedbalosti

K usmrcení z nedbalosti dojde za situace, kdy řidič způsobí při dopravní nehodě smrt. Tohoto trestného činu se řidič dopustí podle §143 odst. (2), kdy řidič způsobí dopravní nehodu, při které

poruší důležitou povinnost vyplývající ze zákona. Za takové jednání hrozí pachateli odnětí svobody na jeden až šest let.

V případě, že dojde k hrubému porušení povinností, bude pachatel potrestán odnětím svobody na dvě až osm let. Pokud při DN usmrtí více jak dvě osoby, bude potrestán na dobu tří až deseti let.

6.3.2. Neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku

Je trestným činem, který je „*je v poměru speciality ve vztahu k § 150 tr. zák*“.⁸⁶ Jeho specialitou je skutečnost, že přímo stanovuje, kdo může být pachatelem. Právní definice trestného činu zní: „*Řidič dopravního prostředku, který po dopravní nehodě, na níž měl účast, neposkytne osobě, která při nehodě utrpěla újmu na zdraví, potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na pět let nebo zákazem činnosti*“.⁸⁷

Jak z definice vyplývá, pachatelem takového trestného činu je řidič dopravního prostředku. Právní úprava neobsahuje pojem řidič motorového vozidla, který je důležitý zejména při stanovení toho, kdo může danou skutkovou podstatu naplnit. Zákon o provozu po pozemních komunikacích v rámci vymezení základních pojmů upravuje motorové vozidlo jako vozidlo, které má vlastní pohonnou jednotku. To znamená, že pachatelem takového trestného činu je pouze řidič automobilu, nákladního vozu atd. Právní úprava ovšem žádá i po dalších účastnících provozu zvýšenou opatrnost a případně zodpovědnost. Pod pojmem řidič dopravního prostředku tak nalezneme nejen řidiče motorových vozidel, ale také vozky a cyklisty.

Povinnost poskytnout pomoc není pouze povinností řidiče, který dopravní nehodu zavinil, „*stačí, že k dopravní nehodě objektivně přispěl*“.⁸⁸ „*Povinnost poskytnout pomoc vychází ze zásad humanizmu a vztahu člověka k člověku. Zde je nutné uvést, že nikdo nemá právo nečinně přihlížet, že je druhý člověk v nebezpečí ohrožení života*“.⁸⁹

Bylo by nerozumné, aby povinnost poskytnout pomoc měl každý, bez ohledu na okolnosti dopravní nehody. Z tohoto důvodu trestní zákoník stanovuje, že tuto povinnost je řidič povinen

⁸⁶Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020 [cit. 16.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁸⁷ §151 z.č. 140/2009 sb trestní zákoník

⁸⁸ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020 [cit. 16.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁸⁹ Chmelík Jan a kolektiv autorů, Trestní právo hmotné. Zvláštní část, Linde Praha, 01.07.2010 [cit. 16.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

splnit za předpokladu, že tím neohrozí sebe sama nebo jiné osoby. To, co je považováno za poskytnutí potřebné pomoci přímo souvisí se závažností dopravní nehody. V případě méně závažných dopravních nehod může být za pomoc považováno poskytnutí první pomoci, jindy bude stačit přivolání záchranných složek. Přivolání záchranných složek je základní pomocí, která souvisí převážně se skutečností, že ne každý člověk je připravený poskytnout první pomoc. Důvodů, proč tak nemůže učinit je mnoho, od skutečnosti, že pomoc poskytnout neumí, či, že je po dopravní nehodě v šoku, bojí se, že by svým zásahem stav zraněného zhoršil až po skutečnost, kdy osobě není příjemné dotýkat se cizí osoby. Tento problém se objevuje spíše u neposkytnutí pomoci (§150 tr.z.) například v souvislosti s lidmi bez domova, kdy se lidé bojí pomoci takové osobě v domnění, že by se mohli něčím nakazit atd.

Řidič ovšem není povinen pomoc poskytnout vždy samostatně. Řidič nemá povinnost poskytnout pomoc v situaci, kdy pomoc poskytne někdo jiný, například projíždějící záchranář v době osobního volna.

6.3.2.1. Stadia trestného činu

Trestný čin má tři stadia: příprava, pokus a dokonání trestný čin. Příprava zde není trestná, jednak trestní zákoník v úpravě trestnosti přípravy nezmiňuje (obligatorní znak trestnosti přípravy) a jednak tento trestný čin směřuje proti nedbalostním trestným činům, u kterých příprava není možná. Stejně tak tento trestný čin nesměřuje pouze vůči řidičům, kteří dopravní nehodu zavinili, ale pouze postačí, aby k ní objektivně přispěl.

Pokusem se rozumí jednání, které směřuje k dokonání TČ, řidič se dopustí pokusu „po dopravní nehodě, na níž měl účast, odjede z místa nehody, ačkoliv ví, že poškozený utrpěl újmu na zdraví, a neoznámí nehodu orgánům policie ani orgánům zdravotní služby, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, dopustí se trestného činu neposkytnutí pomoci podle“.⁹⁰

6.3.2.2. Vztah k trestnému činu Neposkytnutí pomoci

Právní úprava daného trestného činu spočívá v jasném vymezení pachatele a okolností spáchání trestného činu, řidič ovšem není jediným účastníkem provozu. Tím je například chodec, ale také spolucestující. I oni mají povinnost poskytnout pomoc, nevztahuje se na ně ovšem ustanovení §151, ale obecněji upravené ustanovení §150 trestního zákoníku, kterým je TČ neposkytnutí pomoci.

⁹⁰ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 8. vydání, Leges, 01.04.2020 [cit. 16.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

V čem taktéž můžeme spatřovat rozdíl je rozsah a druh trestu, který je za daný trestný čin vyměřen. Zatímco u neposkytnutí pomoci řidičem může být pachatel potrestán odnětím svobody až na pět let, u neposkytnutí pomoci může být uložen trest odnětí svobody až na dvě léta. V tomto rozdílu můžeme spatřovat zejména pohled zákonodárce na pachatele. Můžeme tedy říci, že po řidičích se žádá nejen vyšší opatrnost, ale zejména vyšší odpovědnost.

Od dokonání TČ či pokusu je ovšem zapotřebí odlišit jednání, které je následkem šoku z dopravní nehody. V rámci výcviku JPO je kladen důraz i na vytěžení zraněných osob a případnou analýzu okolí. Jedna z informací, kterou hasiči případně záchranáři nebo policisté zjišťují je, kolik osob jelo ve voze. Může se stát, že osoba v úleku a šoku utekla, avšak její motivací nebylo uniknout po způsobení dopravní nehody. V těchto případech se jedná o bezmyšlenkovitý povel „uteč“.

6.3.3. Ohrožení pod vlivem návykové látky

Jak bylo řečeno v rámci kapitoly věnující se statistice, osoby pod vlivem alkoholu a drog způsobily za rok 2022 celkem 304 dopravních nehod. V souvislosti s tím došlo k úmrtí jedné osoby, a to při míře alkoholu vyšší jak 1% alkoholu v krvi. Z tohoto důvodu je potřebné se věnovat i tomuto trestnému činu.

„Trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky se dopustí osoba, *„která se pod vlivem návykové látky dopustí jednání, které by mohlo ohrozit život, zdraví anebo by mohlo způsobit značnou škodu.“*⁹¹ Ohrožení pod vlivem návykové látky *„je deliktem ohrožovacím, který je spáchán už vyvoláním možnosti vzniku následků“*⁹², není tak rozhodující, jestli došlo ke zranění nebo škodě, rozhodující je, že chráněné zájmy byly ohroženy. Jedná se o čin se základní skutkovou podstatou. Z pohledu diplomové práce je důležitá zejména kvalifikovaná skutková podstata v odstavci (2) písmeno a) b). Ty jsou buď přímo zaměřené na trestné činy v dopravě, například pro způsobení dopravní nehody pod vlivem omamné látky, případně pro případ, kdy je pachatel osoba řídící hromadný dopravní prostředek. Za takové jednání hrozí pachateli vyšší trest, a to v rozmezí šest měsíců až tři léta případně peněžitý trest a zákaz činnosti. Tím se liší od základní skutkové podstaty, kde je trest odnětí svobody v délce trvání až jeden rok.

⁹¹ Škoda značná je dle Tr.zák. nejméně 1 000 000 Kč.

⁹² (Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 [cit. 03.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)

6.3.3.1. Návyková látka

Návyková látka je pojem v tomto případě zavádějící, není totiž rozhodující, jestli pachatel trestného činu byl v době spáchání trestného činu na látce závislý. Návykovou látkou se rozumí taková látka, která je sice schopna závislost vyvolat (alkoholické nápoje, omamné či psychotropní látky atd.), zároveň to jsou látky, které jsou schopny zásadním způsobem ovlivnit ovládací a rozpoznávací schopnosti dané osoby. Z pohledu trestního práva rozlišujeme dva hlavní faktory, které nám zakládají trestněprávní čin.

První rovinou je stanovení hranice alkoholu v krvi. „*Jestliže je u řidiče motorového vozidla zjištěno, že v době jízdy měl nejméně jedno promile alkoholu v krvi, pak je v důsledku toho vždy vyloučena jeho způsobilost řídit motorové vozidlo*“.⁹³ Druhou rovinou, která se vyskytuje zejména v souvislosti s omamnými látkami, a není vyloučena ani u alkoholických nápojů, je míra ovlivnění způsobilosti řídit motorové vozidlo. K tomuto může docházet i v souvislosti s požitím alkoholických nápojů. Hranice 1 promile je tak pouze obligatorně posuzována jako trestný čin, většina řidičů se mylně domnívá, že jakákoliv hladina alkoholu v krvi pod 1 promile je pouhým přestupkem, může však dojít k situacím kdy vzhledem k individuálním biologickým hlediskům bude již při 0,2 promile v krvi vyloučena schopnost řídit vozidlo a půjde tak o trestný čin.

Co se týče omamných a psychotropních látek, je ke stanovení, zda byla osoba ve stavu vylučující řídit vozidlo, nutné zjistit o jakou látku se jedná a dále například aplikované množství. Následně se vyhodnocuje míra ovlivnění, která ovšem nelze zjistit vždy. V případě, kdy není možné danou látku zjistit, přistupuje se k odběru a vyšetření moči, krve toxikologem. Výsledky šetření pak předává znalci z oboru psychiatrie, který stanovuje míru ovlivnění pachatele v době spáchání činu.

6.3.3.2. Jednání

Trestný čin může způsobit kdokoliv, kdo se požitím návykové látky přivede do stavu kdy není schopný řídit vozidlo. V souvislosti s tímto trestným činem připadá v úvahu jednočinný souběh s trestným činem maření úřední povinnosti například v souvislosti se zákazem řízení.

Trestnost v souvislosti s vozidlem spočívá ve vzniku nebezpečí, které automobil představuje, tedy jeho schopnost vytvářet nebezpečí, to je důležité v souvislosti se stanovením toho, co může být za takovou situaci považováno. Například jízda podnapilé osoby na kole, která má více jak

⁹³ Usnesení NS 5 Tdo 874/2007 ze dne 22.8.2007

1 promile nemůžeme za takovou činnost považovat, oproti tomu například podnapilí vozka s koňským povozem již takové nebezpečí představuje.

6.3.3.3. Další osoby

V souvislosti s trestným činem může docházet k situacím, kdy budou za trestný čin odpovědní i další účastníci provozu. „*spolujezdec nejen akceptoval nabídku opilého řidiče, aby s ním jel, ale také sám určil trasu jízdy, jde o psychickou pomoc formou utvrzení pachatele v rozhodnutí spáchat trestný čin*“⁹⁴.

6.3.4. Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení

K těmto trestným činům nedochází ve velké míře a ani jednotlivé statistiky dopravních nehod nezmiňují tuto oblast jako jednotlivou kategorii. Přesto je důležité jim z pohledu nejen JPO, ale i IZS věnovat pozornost. Je to zejména z míry rizika, které představuje. Za obecně prospěšné zařízení v dopravě můžeme považovat například zabezpečovací systém železničního přejezdu, v případě poškození může mít za následek hromadnou dopravní nehodu, která si může vyžádat velký počet zraněných osob a případně škodu velkého rozsahu.

Poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení se pachatel může dopustit dvěma způsoby. Úmyslným trestným činem poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení podle §276 tr.z. a poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti podle §277 tr.z.

6.3.4.1. Obecně prospěšné zařízení

*„Obecně prospěšná zařízení jsou ta zařízení, která jsou taxativně vymezena v ustanovení § 132. Představují buď technicky složitější veřejná zařízení, která podle své povahy slouží potřebám velkého okruhu osob“*⁹⁵. §132 přímo stanovuje okruh obecně prospěšných zařízení mezi které patří i například zařízení pro veřejnou hromadnou dopravu.

6.3.4.2. Úmyslné poškození

*„Takovým jednáním může být střet motorového vozidla na nechráněném přejezdu, pokud nedošlo ke vzniku obecného nebezpečí“*⁹⁶.

⁹⁴ Vantuch Pavel, Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011, ANAG, 01.09.2011 [cit. 04.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁹⁵ Vantuch Pavel, Trestní zákoník s komentářem k 1.8.2011, ANAG, 01.09.2011 [cit. 04.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁹⁶ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 [cit. 04.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

6.3.4.3. Poškození z hrubé nedbalosti

Tento trestný čin souvisí s hrubou nedbalostí ta „svědčí o zřejmé bezohlednosti pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.“⁹⁷ Tohoto trestného činu se dopustí ta osoba, která svojí hrubou nedbalostí zapříčinila poškození, nebo zničení obecně prospěšného zařízení.

Ústavní soud se v usnesení I. ÚS 9/17-1 ze dne 9.2.2017 zabýval trestným činem, kdy „řidič nákladního motorového vozidla vjel na železniční přejezd již v době, kdy na tomto svítila výstražná světla, v důsledku čehož došlo k poškození zavírající se závory při jejím střetu se zadní částí vozidla řízeného stěžovatelem.“⁹⁸ Při posuzování tohoto trestného činu je však nutné posuzovat míru nedbalosti. K poškození obecně prospěšného zařízení může dojít při jakékoli dopravní nehodě, uvedeme-li situaci *kdy řidič jede podle pravidel silničního provozu, náhle však dostane smyk, a i s autem vyjede mimo silnici a narazí a zničí veřejnou telefonní stanici*. Ta je dle Jelínka pokládána za obecně prospěšné zařízení.⁹⁹ U této dopravní nehody však není naplněna hrubá nedbalost, stejně jako například u situace řešené ústavní soudem, kdy řidič nákladního automobilu i přes světelnou signalizaci vjel na železniční přejezd. Stejně tak nenaplní skutkovou podstatu tohoto trestného činu ta osoba, která zničila, nebo poškodila pouze jednu lampu světelného osvětlení, ovšem v případě, že by došlo k poškození světelného osvětlení v celé obci, o tento trestný čin by se jednalo, a to i v souvislosti s úmyslným jednáním dle §276 tr.z.

V základní skutkové podstatě se pachateli tohoto trestného činu uloží až jeden rok odnětí svobody, nebo zákaz činnosti v souvislosti s dopravními nehodami zejména zákaz řízení motorových vozidel. Kvalifikovaná skutková podstata je zaměřená na míru škody, v tomto případě se jedná o situace, kdy pachatel způsobí škodu velkého rozsahu, která činí minimálně 10 000 000 Kč, nebo v případech kdy daný trestný čin spáchá za válečného stavu, nebo za stavu ohrožení státu. V takových případech mu bude uložen trest odnětí svobody až na tři léta.

6.3.5. Maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Trestný čin, který může být páčán samostatně, ale často k němu dochází v jednočinném souběhu s dalšími trestnými činy např. ublížení na zdraví, ohrožení pod vlivem omamných a návykových látek.

⁹⁷ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 [cit. 08.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

⁹⁸ Usnesení Ústavního soudu č. i. ús 9/17-1 ze dne 9.2.2017

⁹⁹ Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 [cit. 07.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

Tento trestný čin je opět činem, který zakládá několik situací, za kterých lze trestný čin spáchat. Pro oblast diplomové práce je rozhodující písmeno a) prvního odstavce §337 tedy ustanovení, že maření se dopustí ten, „*kdo vykonává činnost, která mu byla takovým rozhodnutím zakázána nebo pro kterou mu bylo odňato příslušné oprávnění podle jiného právního předpisu nebo pro kterou takové oprávnění pozbyl.*“

Právní úprava stanovuje tři okolnosti, při kterých může k maření výkonu úředního rozhodnutí docházet, jedná se o rozhodnutí zákazu výkonu činnosti, odnětí příslušného oprávnění a pozbytí oprávnění. V následující kapitole se budu věnovat jednotlivým okolnostem.

a) Pro zákaz činnosti – trest zákazu činnosti může uložit buď správní orgán ve správním řízení, nebo soud v trestním řízení.

b) Odnětí příslušného oprávnění – je upraveno zákonem o provozu na pozemních komunikacích. K odnětí příslušného oprávnění, v tomto případě řidičského průkazu nemusí dojít pouze z důvodu porušení povinností v souvislosti se spácháním přestupku nebo trestného činu. K odnětí oprávnění se přistoupí například z důvodu pozbytí zdravotní způsobilost, tím je myšleno takových zdravotních předpokladů, které jsou důležité pro bezpečnou jízdu, mezi takové důvody může patřit rozsáhlé snížení zraku, epilepsie atd.

Příslušné oprávnění se taktéž odejme v případě, kdy řidič v době, kdy mu bylo příslušné oprávnění vydáno nesplňoval podmínky pro jeho vydání. V případech, kdy tyto podmínky již splňuje se oprávnění ponechá.

c) Pro pozbytí oprávnění – je následkem uložení trestu, nebo uložení správního trestu zákazu činnosti, který spočívá v zákazu řízení motorových vozidel.

V souvislosti s tímto trestným činem je však nutné posuzovat jednání v krajní nouzi. Jak je uvedeno v kapitole věnující se okolnostem vylučujícím protiprávnost, trestný nebude ten, kdo sice maří výkon rozhodnutí, v tomto případě ten, kdo řídí vůz, ale z důvodu, aby odvrátil nebezpečí. Tím může být situace kdy osoba se zákazem řízení transportu osobu do nemocnice v akutním případě.

6.3.6. Trestné činu obecné ohrožení a obecné ohrožení z nedbalosti

Trestné činy obecného ohrožení a obecné ohrožení z nedbalosti jsou trestné činy poruchové „*skutečnost, že nakonec ke škodlivému následku (příznivou shodou okolností, tedy nezávisle na vůli pachatele) nedošlo, má pouze význam v tom směru, že jednání pachatele naplňuje*

znaky tohoto zločinu v jeho základní skutkové podstatě, a nikoli kvalifikované skutkové podstatě. ¹⁰⁰.

Právní kvalifikace se liší pouze ve způsobu zavinění.

Kdo úmyslně(z nedbalosti)¹⁰¹ způsobí obecné nebezpečí tím, že vydá lidi v nebezpečí smrti nebo těžké újmy na zdraví nebo cizí majetek v nebezpečí škody velkého rozsahu tím, že zapříčiní požár nebo povodeň nebo škodlivý účinek výbušnin, plynu, elektřiny nebo jiných podobně nebezpečných látek nebo sil nebo se dopustí jiného podobného nebezpečného jednání, nebo

Kdo(z nedbalosti)¹⁰² takové obecné nebezpečí zvýší anebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

Podmínky pro naplnění skutkového stavu

Aby se jednalo o obecné ohrožení musí dojít k jedné ze dvou podmínek

Při jednání musí dojít k ohrožení minimálně 7 osob, nebo kdy dojde k nebezpečí vzniku škody velkého rozsahu, která činí nejméně 10 000 000 Kč.

Úmyslné jednání

K ohrožení stanoveného počtu osob může dojít v jednu chvíli, například ve chvíli, kdy řidič například vytvářením nebezpečí vedle jedoucího autobusu, ale „*i tehdy, jsou-li takto ohroženy v krátkém časovém intervalu postupně, jediným souvislým nedělitelným jednáním pachatele.*“¹⁰³ Takovým jednáním může být například nebezpečná jízda po dálnici při které řidič nerespektuje maximální povolenou rychlost, nebezpečně předjíždí a řídí pod vlivem omamných látek.

6.4. Stopy

Provoz dopravních prostředků a dopravní nehody sebou nese stopy typické pro danou oblast. Schopnost jejich zajištění a vyhodnocení mohou často přispět k objasnění příčin dopravní nehody. Stopou se rozumí změna, „*kteřá je v příčinné, nebo jiné souvislosti s kriminalisticky relevantní událostí*“¹⁰⁴, která je zkoumatelná a musí trvat alespoň do jejího zjištění. Stopy

¹⁰⁰ Usnesení NS 4 Tdo 1092/2017-30

¹⁰¹ §273 obecné ohrožení z nedbalosti

¹⁰² §273 obecné ohrožení z nedbalosti

¹⁰³ (Jelínek Jiří a kolektiv autorů, Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 9. vydání, Leges, 01.12.2022 [cit. 21.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplnku LIBERIS®)

¹⁰⁴ MUSIL, Jan. Kriminalistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0. str.72

můžeme obecně rozdělit na dvě základní skupiny, tou první jsou stopy materiální, které můžeme charakterizovat „jako stopy vytvořené kdekoliv mimo lidské vědomí“¹⁰⁵ oproti tomu stopy paměťové, jsou zejména informace, které si osoba zapamatovala.

6.4.1. Kategorie stop

6.4.1.1 Materiální stopy

Materiální stopy hrají významnou roli při objasňování příčiny dopravní nehody. Materiální stopy můžeme při dopravních nehodách dělit do několika okruhů

- a) Materiální stopy na vozovce – vozidla při dopravní nehodě zanechávají na vozovce stopy, které mohou napovědět, jak k dopravní nehodě došlo. Jedná se zejména o stopy po brzdění, rýhy po vlečení, nebo drhnutí například při upadnutí pneumatiky.
- b) Stopy na pevných objektech – Představují stopy na přilehlých objektech jako jsou stromy, budovy, ale mohou se vyskytovat i na součástech pozemních komunikací jako jsou svodidla, nebo dopravní značky. Na pevných objektech vznikají typicky stopy po kontaktu s vozidlem, může tak dojít k jejich poškození vlivem nárazu, nebo odření. To může vyvolat otisk vozidla, čímž na objektu zůstane barevný nátěr.
- c) Materiální stopy vně vozidla – při dopravní nehodě vznikají stopy vně vozidla. tím jsou zejména deformace vozidla při nárazu, díky čemuž lze odvodit i rychlost vozidla. Jak bylo řečeno, vozidlo zanechává při kontaktu s vozovkou či pevnými objekty stopy na těchto materiálech, tyto materiály zase zanechávají stopy na vozidle. Při nárazu tak může na vozidle zůstat v místě nárazu kůra, omítka, případně hlína. Na vozidle taktéž můžeme v případě srážky s člověkem nalézt biologické stopy jako je krev.
- d) Materiální stopy uvnitř vozidla – Při dopravní nehodě vznikají stopy uvnitř vozidla. Tyto stopy souvisejí například se zraněním cestujících, díky čemuž dojde k poškození ovládacích prvků vozidla či příslušenství.

Jednotlivé stopy nejsou důležité jen pro posouzení příčiny a stanovení viníka dopravní nehody, zajištění stop hraje důležitou roli v případě, kdy řidič od nehody ujede. Důležitost můžeme ukázat na příkladu

Opilý řidič modrého vozidla si nevšiml zaparkovaných vozidel žluté a červené barvy a obě auta naboural. Stav jeho auta nebyl tak vážný, a tak se rozhodl od místa nehody ujet o ulici dále kde bydlel. Druhý den ráno zjistil poškození vozidel majitel jednoho vozidla, a protože

¹⁰⁵ MUSIL, Jan. Kriminálnístika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0. str.77

došlo k poškození za více jak 100 000 zavolal PČR. Při šetření bylo objeveno, že na vozidlech zůstaly modré odřeninny od viníka. Shodou okolností bylo nalezeno vozidlo modré barvy, které bylo nabourané a na levé straně se nacházeli žluté a červené odřeninny. Pejskař, co šel zrovna okolo vypověděl, že pán přijel s nabouraným autem v noci a že se snažil odřeninny zamaskovat.

6.4.1.2. Paměťové stopy

Paměťové stopy jsou vzpomínky na událost jednotlivých pozorovatelů, nebo účastníků události. Při dopravních nehodách dochází k vytěžení těchto stop poměrně často. Je to dáno tím, že dopravní nehody se často stávají na více frekventovanějších místech a často k nim dochází za účasti více jak jednoho účastníka ať již se jedná o střet dvou vozidel, nebo v případě, kdy ve vozidle jede více osob.

Paměťové stopy jsou zásadní pro stanovení těch okolností na, které materiální stopy nedokážou odpovědět. Z paměťových stop lze často získat informace nejen o průběhu vlastní dopravní nehody, ale též o chování účastníků před nehodou.¹⁰⁶ Spolujezdec, stejně tak svědek může vypovědět o riskantním jednání řidiče, dlouhodobém nedodržování pravidel silničního provozu atd.

V souvislosti s paměťovými stopami je však potřeba počítat s otřesením posádky, zejména v případě závažnějších dopravních nehod. Účastníci DN tak mohou být nejen zmatení, ale mohou mít zkreslené představy o dopravní nehodě, nedávali po celou dobu pozor, nebo jsou v šoku.

6.4.1.3. Ohledání vozidel

K ohledání vozidla zpravidla dochází na místě události vyšetřujícími policisty. Ti ovšem nejsou znalci v oboru motorových vozidel. V případech, kdy je podezření, že za dopravní nehodu může technická závada, provede se ohledání vozidla na jiném místě znalcem. Ke stanovení odpovědnosti za dopravní nehodu, může přispět i tachograf, to je zařízení, které zaznamenává rychlost vozidla v čase. Tachografem jsou vybaveny zejména vozidla určené k profesní činnosti například nákladní automobily. V případě, kdy je vozidlo tachografem vybaveno a existuje podezření, že za dopravní nehodu může nepřiměřená rychlost zajistí se i tachograf.

¹⁰⁶ MUSIL, Jan. Kriminalistika. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0. str.452

6.4.1.4. Dopravní úrazy

Specifickými stopami u dopravních nehod jsou dopravní úrazy ty můžeme charakterizovat jako „*všechna traumata spojená s dopravními prostředky v pohybu*“¹⁰⁷. Nejedná se o typický druh stop, přesto svojí důležitostí často přispívají k objasnění dopravní nehody. Dopravní úrazy nejsou důležité pouze ze záchranářského hlediska, tedy potřeby reagovat na všechny možná zranění s ohledem na vážnost situace, kdy členové záchranných složek musí dbát nejen na výpověď zraněných osob, ale musí si všimnout i stop, které jim mohou nápověď o dalších zraněních. Zde si dovoluji vlastní zkušenost týkající se tohoto bodu. *Naše jednotka byla přivolána k dopravní nehodě bez zranění, v jednom autě cestoval otec s mladistvým synem. Velitelem naší jednotky jsem byl ustanoven jako zdravotník, při komunikaci s účastníky nehody nikdo nejevil známky zranění a ani si nikdo na nic nestěžoval, při kontrole vozidla jsem si ovšem všiml, že došlo k rozbití čelního skla v místě sedadla spolucestujícího typického tvaru pro nárazy hlavy. Vzhledem k charakteristice dopravní nehody, kdy došlo k tzv. fronto-frontálnímu nárazu vozidel, která skončila pouze pohmožděnými předními kástlemi, bez působení na ty části vozidla jako je čelní sklo mi bylo jasné, že k takovéto škodě muselo dojít patrně nárazem cestujícího do čelního skla. Kromě poskytnutí 1.pomoci jsem přes OPIS kraje zažádal o vyslání ZZS kraje, která po zhodnocení situace pro jistotu převezla účastníka na vyšetření do nemocnice.* Stopy související s dopravními úrazy jsou ovšem důležité i pro orgány činné v trestním řízení, pro které jsou tyto informace důležité v souvislosti se zjištěním skutkového stavu dopravní nehody, ale také v souvislosti se stanovením pachatele, účastníka atd. Je zřejmé, že každý z cestujících ve vozidle bude mít rozdílná zranění, které se odvíjí od sedadla, na kterém cestoval. Zatímco podnapilý účastník dopravní nehody bude tvrdit, že byl pouze spolujezdcem, jeho zranění odpovídající zranění způsobené volantem, bude tvrdit něco jiného.

Jak již bylo řečeno každé vozidlo, a dokonce i *každá jeho část způsobuje charakteristické poranění*¹⁰⁸, to ve výsledku může pomoci i při zjištění jakým způsobem se dopravní nehoda. Z pohledu medicíny je v souvislosti s dopravními úrazy potřeba věnovat pozornost nejen stavu vozidla, tedy tomu, jak rychle jelo či o jaký typ vozidla se jednalo, ale také o to jaká část těla byla zasažena. Hirt uvádí, že *zatímco náraz do holeně při minimální rychlosti může způsobit těžké zranění vyžadující dobu léčení 6 týdnů, náraz při střední rychlosti, kdy navíc*

¹⁰⁷ HIRT, Miroslav a František VAVERA. Soudní lékařství pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3280-5. str.31

¹⁰⁸ HIRT, Miroslav a František VAVERA. Soudní lékařství pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3280-5 sstr.32

*účastník nehody vyskočí na vozidlo a následně se skutálí na vozovku nemusí způsobit žádná zranění.*¹⁰⁹ To je zapříčiněno schopnostmi části lidského těla. Holeň je méně chráněná a tak při vystavení menší síly může dojít k vážnějšímu poranění než při působení vyšší síly na tu část těla, která je lépe chráněna.

a) Úrazy uvnitř vozidla

Jedná se o úrazy, které jsou způsobené uvnitř kabiny. V obecné rovině můžeme cestující rozdělit na řidiče, spolucestujícího sedícího na předním sedadle a spolucestující sedící na zadním sedadle. Z praxe víme, že řidič vozidla často překročí limit přepravovaných osob případně je přepravuje i v prostorech, které nejsou pro přepravu určené. Úrazy uvnitř vozidla jsou důležité z několika uhlů. Zranění cestujících nám mohou poskytnout informace o tom kdo vozidlo řídil, byl cestující během jízdy připoutaný, seděl účastník na místě tomu určeném, to pak má vliv na posouzení události z pozice trestněprávního, ale také v oblasti pojištění.

Vozidla mají bezpečnostní prvky, která mají za úkol minimalizovat zranění. Mezi hlavní prvky patří airbasy, bezpečnostní pásy a deformační zóny. Tyto bezpečnostní prvky jsou určené k zamezení devastačních zranění, sami o sobě však také mohou zranění způsobit. Bezpečnostní pásy jsou navrženy tak, aby zabránili nárazu do čelního skla, případně vystřelení mimo vozidlo. Bezpečnostní pásy ovšem nezamezí energii těla, která vzniká při nárazu. Bezpečnostní pásy pouze zachytí náraz, tím vzniká tlak na místa kudy bezpečnostní pás prochází čímž dochází tak ke zraněním jako jsou zlomení žeber či vnitřní zranění břicha.

1. Řidič vozidla –Mezi typické zranění patří zranění hrudníku, střední a spodní části břicha způsobené nárazem do volantů a zranění nohou od pedálů. Mezi další zranění řidiče patří úrazy hlavy, a zranění nohou od nárazu do přístrojové desky.
2. Spolucestující na předním sedadle – Spolucestující na předním sedadle je nejméně chráněnou osobou ve vozidle. Oproti řidiči není chráněn volantem, proto v případě, že není sepnut airbag, může dojít k nárazu hlavy do čelního skla a horní polovina těla naráží na přístrojovou desku.
3. Spolucestující na zadním sedadle – jsou částečně chráněny předními sedadly, při nárazu případně narážejí právě do měkkých sedadel, sedadlo ovšem neposkytuje ochranu cestujícímu sedícímu uprostřed. V případě velkého nárazu může být tato osoba vržena mezi sedadly na čelní sklo.

¹⁰⁹ HIRT, Miroslav a František VAVERA. Soudní lékařství pro právníky. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3280-5. str.32

b) Úrazy vně vozidla

K úrazům dochází taktéž mimo vozidlo, jedná se zejména o situace, kdy dojde nejen ke srážce vozidla s chodcem, ale také motorkářem a cyklisty. Tyto úrazy jsou specifické tím, že tělo není chráněno. Při srážce tak dochází nejen k nárazu osoby s vozidlem, ale také může následně dojít k odmrštění těla energií dál na vozovku či mimo ni, také může dojít k přejetí osoby.

6.4.1.5. Vliv záchranných prací na kvalitu stop

Při dopravních nehodách hraje zásadní roli záchrana života a zdraví zasažených osob. Tomu je podřízena i právní úprava. Při dopravní nehodě se účastníci musí zdržet jednání, které by mohlo mít vliv na řádné vyšetření nehody. Tímto jednáním je zejména přemístění vozidel, nebo manipulace s různými částmi vozidla. Vyžaduje-li to situace, zejména v případě, kdy je silně omezený provoz „*musí účastníci nehody vyznačit situaci a stopy, např. místa dopadů střepů, úlomků plastů, odpadných součástí vozidel, nečistot, a především musí zakreslit nebo vyznačit polohu vozidel v konečném postavení.*“¹¹⁰

Při zásahu záchranných složek, zejména pak hasičů ovšem často dochází k poškození stop. To je zapříčiněno záchrannými pracemi, a to i bez předešlého vyznačení stop.

Vliv záchranných prací na kvalitu stop můžeme rozeznat zejména ve dvou oblastech

Záchranné práce – hlavní důvod, který má vliv na kvalitu stop a objektivně přispívá ke snížení kvality stop případně úplnému zániku jsou záchranné práce. Intenzita zásahu při vyprošťování je zásadní při zachování stop vně a uvnitř vozidla. „*Priorita a způsob vyproštění musí být v souladu s poraněními a pokyny zdravotníků (poranění páteře, zástava dechu, krvácení).*“¹¹¹

Pod tímto pojmem si můžeme představit následující situaci *Řidič vozidla si poraní páteř a je potřeba ho vyprostit, aby došlo k co nejmenšímu vytočení páteře, zvolí hasiči vyproštění pátými dveřmi, tedy kufrem. Při vyprošťování tak dojde k poškození nejen sedadla řidiče, ale také zadních sedadel a případně i poškození dveří kufru. Přitom hasiči dále budou muset poškodit okénko pro přístup k řidiči a pravděpodobně bude muset alespoň jeden hasič vniknout do vozidla, kde může zničit svým pohybem další stopy. Z pohledu zachování stop by samozřejmě bylo vhodnější, kdyby řidiče vyprostili předními dveřmi, přitom by ovšem došlo k vytočení páteře a k možnému zhoršení stavu.*

¹¹⁰ Kučerová Helena, Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou a předpisy souvisejícími, Leges, 01.11.2018 [cit. 11.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®

¹¹¹ Metodický list 2 D vyprošťování u dopravních nehod, MV-GR HZS ČR

Pohyb na místě události – již samotný pohyb v místě události může mít za následek zničení důležitých stop.

Záchranné práce nepředstavují jediný faktor na kvalitu stop. Na zachování stop má vliv několik dalších faktorů. Jedním z nich je **počasí**, to může mít zásadní vliv na materiální stopy, déšť může smést stopy na vozovce, stejně tak sníh může stopy překrýt. Na druhou stranu právě počasí může být i dobrým původcem stop. Například stopy jízdy ve sněhu mohou usvědčit z nebezpečné jízdy například driftování. Samotný **pohyb účastníků** dopravní nehody a také jejich **činnost při odvracení dalšího nebezpečí** je taktéž faktorem, který může mít na kvalitu stop vliv.

7. Aplikační příklady

Aplikační příklady představují možnost, jak aplikovat poznatky uvedené v jednotlivých kapitolách na skutečných příkladech. Vzhledem k velkému počtu trestných činů, jsem vybral 3 příklady, které jsou buď mediálně známé, nebo je jejich skutková podstata specifická.

7.1. Aplikační příklady dopravních nehod

7.1.1. Dopravní nehoda hasičů

Průběh případu

V srpnu 2018 vyjela jednotka profesionálních hasičů ze stanice HZS Zábřeh v Olomouckém kraji k dopravní nehodě. Dle výpovědi jednoho z hasičů v ten den pršelo. Na mokré silnici dostali smyk, důsledkem čehož narazili cisternou do projíždějícího vozidla, následně vyjeli ze silnice, kde se cisterna převrátila a po nárazu do stromu zůstala na boku.

Následek

Následky dopravní nehody skončili tragicky. Na místě zemřel velitel družstva, řidič cisterny přišel o nohu. Řidič protijedoucího auta utrpěl lehká zranění a jeho spolucestující utrpěla šok.

Vyšetřování

Vyšetřováním bylo zjištěno, že hlavní příčinou DN bylo nepřizpůsobení jízdy stavu vozovky. Řidič cisterny jel dle výpovědi až 100 km/h, v moment dopravní nehody vjel do pravotočivé zatáčky rychlostí 80 km/h. Znalec vypověděl, že bezpečná rychlost v daný moment(s ohledem na déšť) byla maximální bezpečná rychlost 60 km/h.

Obviněn byl řidič hasičské cisterny, který byl obviněn z usmrcení z nedbalosti a těžkého ublížení na zdraví. Soudem byl uznán vinným. Byl mu udělen podmíněný trest na 16 měsíců se zkušební dobou na 2 roky, zákaz řízení v délce trvání 1,5 roku a k náhradě škody 150 000 Kč.

Zde můžeme pozorovat, že i hasiči jedoucí k zásahu nesmí zapomínat, že i oni jsou pouhými účastníky provozu. Hasiči a záchranáři často zapomínají, že zásahový oděv a auto s majáky jim neposkytují 100% ochranu a je potřeba myslet na to, že svým jednáním mohou způsobit následky nejen sobě, ale i svým kolegům a dalším osobám.

7.2. Aplikační příklady na úseku požární ochrany

7.2.1. Žhářský útok ve Vítkově

Průběh případu

V noci z 18 na 19 dubna 2009 provedli 4 čeští neonacisté ve Vítkově žhářský útok na dům ve kterém bydlela romská rodina. Útok byl proveden zápalnými lahvemi. V domě se v té době nacházelo 8 osob, z toho tři byli požárem zraněny. Nejvážněji zraněnou se stala teprve dvouletá dcera obyvatelů domu, její matka a otec byli popáleni taktéž.

Následky

Následkem požáru dům kompletně vyhořel, dvouleté dítě utrpělo popáleniny na 80% těla, které měly za následek trvalé následky. Její matka utrpěla popáleniny na 30% těla.

Vyšetřování

V srpnu 2009 bylo zadrženo 12 osob, z toho bylo následně 8 propuštěno. 4 muži byli vzati do vazby. Motivem útoku byla etnická příslušnost obyvatelů domu. Část útočníků se k činu doznala. Žháři byli obviněni z TČ vraždy ve stádiu pokusu a TČ poškození cizí věci ve formě spolupachatelství.

V říjnu 2010 byli všichni 4 útočníci uznáni vinní a odsouzeni k trestu odnětí svobody a náhradě škody. Jeden útočník na 20 let, ostatní na 22 let odnětí svobody. Nejvyšším soudem byl trest jednomu pachateli z 22 let na 20 let.

7.2.2. Žhářský útok v Bohumíně

průběh

V srpnu 2020 se v Bohumíně byl proveden žhářský útok v 11 patře panelového domu, který měl za následek nejtragičtější požár v historii samostatné ČR.

V srpnu probíhala v jednom bytě narozeninová oslava. V bytě bydlel syn pachatele se svojí rodinou. Pachatel zazvonil na byt a poté co mu otevřeli rozlil kolem sebe hořlavinu a tu zapálil. Následně vyšel ven a požár pozoroval, zde byl také zadržen PČR.

Následky

Při požáru umřelo celkem 11 osob. 6 uhořelo uvnitř bytu, mezi nimi syn, vnuk a snacha pachatele a jejich sousedka v pokročilém stupni těhotenství. Dalších 5 osob zemřelo, když vyskočili z oken. Další 4 osoby se zachránili tím, že přelezli na balkon nezasaženého bytu.

Vyšetřování

Zadržený muž vypověděl, že cílem nebylo nikoho usmrtit, pouze chtěl oheň použít jako výhružku. Motivem útoku byly neshody v rodině. Muž byl obviněn z vraždy a obecného ohrožení.

V září 2021 přistoupil na dohodu o vině a trestu se státním zástupcem. Tato dohoda byla krajským soudem v Ostravě potvrzena v listopadu 2021 a muž byl odsouzen k doživotnímu trestu odnětí svobody.

8. Závěr

Trestná činnost v oblasti JPO, představuje oblast trestné činnosti, které je potřeba věnovat zvýšenou pozornost. Tyto trestné činy působí často vůči životu a zdraví, tedy vůči nejdůležitějším chráněným objektům.

Na úseku požární ochrany můžeme pozorovat trestné činy, které mají vysokou míru nebezpečnosti. Ta je způsobená rychlostí, kterou se požár dokáže šířit, jeho devastační účinky a možnost jeho využití při páchání úmyslné trestné činnosti. S problémem, se kterým jsem se na úseku PO setkal byl zejména malý výběr odborné literatury a komentářů v oblasti zákona o PO. Prevence v oblasti nedbalostních trestných činů by měla působit zejména na širokou veřejnost, dle mého názoru HZS ČR preventivní činnost zajišťuje velmi kvalitně.

V souvislosti s dopravními nehodami můžeme pozorovat zejména nedbalostní trestné činy, které jsou způsobené lidskou chybou. V souvislosti s dopravní situací a vývojem motorismu je zapotřebí, aby se záchranné složky vyvíjeli a nezaspali tento vývoj. V dopravě můžeme

pozorovat nové výzvy, které jsou pro JPO důležitým ukazatelem toho, jestli jsou JPO schopny na tyto výzvy reagovat. Jako příklad můžeme uvést požáry elektromobilů, které jsou pro JPO velmi komplikované a je důležité nalézt efektivní řešení nejen v oblasti prevence, ale následných hasebních prací.

V souvislosti s nedbalostními TČ je zapotřebí více působit na řidiče. Domnívám se, že nejúčinnějším řešením je trestání přestupků a častější kontroly PČR, pouze tak zamezíme tomu, aby docházelo k nedbalostním trestným činům, které jsou často spojeny s porušením určité povinnosti, ke které dochází právě z důvodu slabé kontroly a následného porušování pravidel s malým rizikem odhalení, která ovšem může mít velmi nebezpečné následky.

9. Cizojazyčné resume

Criminal activity in the area of JPO represents an area of criminal activity that requires attention. These crimes often affect life and health, i.e. the most important protected objects.

In the area of fire protection, we can observe crimes that have a high level of danger. This is due to the speed with which it was spread, its devastating effects and the possibility of its use in the commission of intentional criminal activity. The problem I encountered in the PO section was mainly the small selection of professional literature and commentaries in the area of the PO Act. Prevention in the field of negligent crimes should affect the general public in particular, in my opinion, the HZS CR provides preventive activities of a very high quality.

among the most common crimes are especially negligent crimes, in intentional crimes, fire is often associated with criminal activity related to revenge, cover-up of fire and pathological arson

In connection with traffic accidents, we can observe especially negligent crimes, intentional crimes do not occur much in the given area. Negligence crimes are mostly associated with the omission of obligations arising from road traffic regulations

which are caused by human error. In connection with the traffic engine, a situation is needed so that the development of the emergency services develops and does not ensure this development. In transport, we can observe new challenges, which are an important indicator for JPOs as to whether JPOs are able to respond to these challenges. As an example, we can cite electric car fires, which are very complicated for JPO, and it is important to find effective solutions not only in the area of prevention, but also in subsequent firefighting work.

In connection with negligent traffic lights, there is a need to exert more influence on the driver. I believe that the most effective is to punish offenses and more frequent checks of the PČR, only in this way we will prevent the occurrence of negligent crimes, which are often associated with the violation of certain obligations, which occur precisely because of weak control and subsequent violations of the rules with little risk of detection, which, however, can have very dangerous consequences.

10. Seznam použité literatury

Učebnice a monografie

1. GŘIVNA, Tomáš, Miroslav SCHEINOST a Ivana ZOUBKOVÁ. *Kriminologie*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-554-5.
2. PEKAR, Vasil Silvestr. *Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru*. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2011. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-107-1.
3. HIRT, Miroslav a František VAVERA. *Soudní lékařství pro právníky*. Praha: Grada Publishing, 2022. ISBN 978-80-271-3280-5.
4. MUSIL, Jan. *Kriminalistika*. Praha: C.H. Beck, 2001. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0.
5. SKALSKÁ, Květoslava, Zdeněk HANUŠKA a Milan DUBSKÝ. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-59-4. str.8
6. Netík, K., Hofmanová, J., Hladík, V. & Burian, L. (2003). *Požáry a výbuchy, vyšetřování, příspěvek psychologie – psychologický profil pachatele [Závěrečná zpráva z řešení grantového úkolu]*. Praha

Online učebnice a monografie

- a) JANÁKOVÁ, Anna. *Abeceda bezpečnosti a ochrany zdraví při práci*. Olomouc: ANAG, [1999]-. *Práce, mzdy, pojištění*. 5. vydání
- b) CHMELÍK, Jan. *Rukověť trestního práva hmotného a procesního*. Praha: Linde, 2007. *Vysokoškolské právnické učebnice*. ISBN 978-80-7201-662-4.

Komentáře

1. ZPĚVÁK, Aleš. *Zákon o integrovaném záchranném systému: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-199-8.
2. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2010. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-109-3.
3. VAVERA, František. *Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017. ISBN 978-80-87544-65-5.

Online komentáře

- a) CHMELÍK, Jan. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Praha: Linde, 2009. Vysokoškolské právníké učebnice. ISBN 978-80-7201-785-0.
- b) JELÍNEK, Jiří. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. Praha: Leges, [2009]-. Glosátor. ISBN 978-80-7502-637-8.
- c) (Leitner Milan a Vraná Jana, *Zákon o provozu na pozemních komunikacích a předpisy prováděcí a související s komentářem*, Linde Praha, 01.12.2011 [cit. 08.02.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)
- d) VANTUCH, Pavel. *Trestní zákoník s komentářem: k ...* Olomouc: ANAG, 2011-. *Právo (ANAG)*. ISBN 978-80-7263-677-8.
- e) CHMELÍK, Jan. *Trestní právo hmotné - zvláštní část: s aplikačními příklady*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-820-8.
- f) (Bambušková Vendula, Dostál Petr, Kvapil Miroslav, Tobolková Adéla, Valtrová Michaela a Žmolíková Darina, *Zákon trestní zákoník - judikatorní komentář*, CODEXIS publishing, 01.09.2019 [cit. 30.03.2023] Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS®)
- g) KUČEROVÁ, Helena. *Zákon o silničním provozu s komentářem a judikaturou*. Praha: Leges, 2008-. *Komentátor*. ISBN 978-80-7502-292-9.

Právní předpisy

- a) Zákon č. 110/1998 Sb. Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky
- b) Vyhláška č. 247/2001 Sb. Vyhláška Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany
- c) Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod
- d) Zákon č. 361/2000 Sb. Zákon o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů

- e) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Online zdroje

- a) Učitel'ský zpravodaj: informační časopis pro učitele základních a středních škol : noviny do učitel'ské praxe. Praha: Scio, 2007.
- b) Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [online]. HZSČR: 2023. [Cit. 8.2. 2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/organizacni-slozky-organizacni-struktura-organizacni-struktura.aspx>
- c) BEZDĚK, Jiří. Hasiči v Jaderné elektrárně Dukovany slouží už 40 let, zasahují i v blízkém okolí. In: *POŽÁRY.cz* [online] 10. 9. 2022. [cit.12.2.2023]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/264398-hasici-v-jaderne-elektrarne-dukovany-slouzi-uz-40-let-zasahuji-i-v-blizkem-okoli/>
- d) DANĚK, Jan. Napadení záchranářů. In: *policie.cz* [online] 14. 11. 2013. [cit. 25.2.2023]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/napadeni-zachranaru.aspx>
- e) Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. [online]. HZSČR: 2023. [Cit. 2.3.2023]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/uvod-hasiccky-zachranny-sbor-cr-zakladni-poslani.aspx>
- f) MARVAN, Lukáš. Požární pes Aldo odchází na zasloužený odpočinek, byl první svého druhu v Ústeckém kraji. In: *POŽÁRY.cz* [online] 14. 1. 2014. [cit.3.3.2023]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/75755-pozarni-pes-aldo-odchazi-na-zaslouzeny-odpocinek-byl-prvni-sveho-druhu-v-usteckem-kraji/>
- g) KISLINGER, Radek. Úmyslně založené požáry. In: *POŽÁRY.cz* [online] 1. 11. 2010. [cit. 4.3.2023]. Dostupné z: <https://www.pozary.cz/clanek/35282-umyslne-zalozene-pozary/>
- h) ANTONINO, Cristiano. Pyromanie: Klasifikace MKN-11, Příčiny, Příznaky, Charakteristika, Rizika, Léčba, Medikace. In: *emergency-live.com* [online] 4. 5. 2022. [cit. 13.3. 2023]. Dostupné z: <https://www.emergency-live.com/cs/firefighters/pyromania-icd-11-classification-causes-symptoms-characteristics-risks-treatment-medication/>
- i) LINHART, Jiří. Komplex Hérostrata. In: *encyklopedie.soc.cas.cz* [online] 11. 12. 2017. [cit. 12.3.2023]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komplex_H%C3%A9rostrata

Zdroje JPO

- a) Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků
- b) Bojový řád jednotek požární ochrany – zásah pod trakčním vedením, metodický list 5 S
- c) Bojový řád jednotek PO, vyhlášení poplachu jednotce metodický list 2 O
- d) Metodický list 2 D vyprošťování u dopravních nehod, MV-GŘ HZS ČR

- e) HANUŠKA, Zdeněk. Organizace a řízení zásahu. 2. vyd. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2008. ISBN 80-86111-46-6.